

Magistrat m. Częstochowy niniejszem ogłasza przetarg ofertowy na przewóz różnych materiałów z rampy kolejowej względnie z miejsca załadowania do punktu wyładowania.

Oferty zawierać winny następujące ceny jednostkowe:

- 1) za przewóz różnych materiałów, za każde 100 klg. w obrębie miasta i poza jego rogatkami.
- 2) za przewóz różnych materiałów za każdy metr sześci w obrębie miasta i poza jego rogatkami.

Oferty w zapieczętowanych i zalakowanych kopertach składać należy do dnia 4 go października r. b. włącznie do godz. 11 przed poł. w biurze Wydz. Gospodarczego, oficyna I-sze piętro.

Do oferty dołączyć należy kwit Kasy Miejskiej na wpłacone wadium w sumie zł. 100.—

MAGISTRAT

OGŁOSZENIE.

Podaje się do wiadomości właścicieli domów, że przy następujących ulicach zostały wykonane połączenia wodociągowe i kanałowe do granicy nieruchomości:

U l i c e :	
Piłsudskiego—wodociąg i sanitarny	Ogrodowa
"	"
"	P. Marji, I, II, III aleja
"	"
"	Narutowicza
"	"
"	Staszycy
"	"
"	Kościuszk
"	"
"	Warszawska
"	"
"	Nowy Rynek
"	"
"	Strażacka
"	"
"	Spadek
"	"
"	Kilińskiego
"	"
"	Piotrowska
"	"
"	Nadrzeczn
"	"
"	Wały Prawe [Wilsona]
"	"
"	Koszarowa
"	"
"	Fabryczna
"	"
"	Jasnogórska
"	"
"	Zielona
"	"
"	Miedziana
"	"
"	Dąbrowskiego
"	"
"	Humbertowska
"	"
"	Racławicka
"	"

Nieruchomości położone przy wymienionych ulicach mogą być już łączone z siecią miejskich kanałów i wodociągów na podstawie obowiązujących przepisów. Jeżeli właściciele nieruchomości, położonych przy innych ulicach, na których leżą przewody wodociągowe i kanalizacyjne, zmierzają korzystać z wodociągów i kanałów w bieżącym roku, to winni złożyć przepisane podanie o przyłączenie do sieci wodociągów i kanałów do Inspektoratu Wodociągów (ul. Strażacka 19) do dnia 1-go października b. r. gdyż inaczej ich podania nie mogłyby być w bieżącym roku uwzględnione. Na pokrycie kosztów instalacji wodociągowo-kanalizacyjnej udziela pożyczki Powiatowa Kasa Oszczędności w Częstochowie. Reflektujący na pożyczkę winni oprócz planów składać do Inspektoratu Wodoc. i Kanał. kosztorysy. Częstochowa, dn. 20/IX. 1928 r. MAGISTRAT.

לפנישע, פאריצער, און עס דאס גאנצע האט מען האט, שוין אז די אויב-רוגע שטייט מענטשן שווען היינערן. שווער עסן מיינען ברויט, און דער שטן אלען עסט אויך און זיך שרפן גיפט היינערן זיך אזוי דין פעריר וועט אויס און שטוב.

אין האלט דרייבער, אז דאס און דער אמתער זיך זיך די אויפשוין און אויך שטעל מיר היינער פאר זיך דער ערשטער פון די אויפשוין, אוינער פאר פער אברהם דער ערשטער, העלמ-בע-רוהמער" מכנים איר, הען ער הערשט זיך מען גוט א געשייט לעול אברהם, און ער קומט שרפן און סוכה און וועט זיך מ'אין שרפן צום פירש נעגרייט פירש נוסע מאכלים און שרפן און שרפן אורח נעמוט זיך נישט, שווער הען ער קומט שרפן און סוכה און גע-פונש דערשט ווען זיך זיך געפירן שרופען יוד זיך איך האב אויבער דער-פאנט שטעל איך מיר פאר האפערע גרופטע, האפערע קרום פנים עס פאנט אוינער הארינער פאפער און ער שטאמט זיך: צו האט האט איר מיר נערווען אהער און האט געווען אינער מיר דעם

יא, מיר העבען נאך א היינש גי-פעל זאכען, האט מיר מהון אויבער-פלעכער נישט שרופטאכטערנין זיך און דער ערשט כונה פון דער זאך האט מען העט דערמיט געפונען און האט מען האט דערמיט פון אונז פארלאזט, פילא דין זאכען האט געהערט צו נאט, זיך לויטל שולדן דער כפרות אין דעם העלען מיר זיך נישט פונשען, דער האט געהערט זיך צו אונז פונ-שען דאס דארפן מיר געוויס פער-לענען, אז מ'וועל נעמחן הערען לויט'ן אמת'ן זיך און די ריכטיגע כונה.

ריפא.

אין זיך בעקומען אונטער גיט, אבער זיך בעקומען זיך זיך א ווער בענער-נוצער צעהל, און פאר א צו שרופען פונש שרופען אונטערדילדן די צו-גען פארשט נישט מען אונז נישט דין מעליכקייט צו נוצען אויך אוינער יום-טוב צו אוינער מצוה אוינער שרופען, און אזוי לאנג זיך די זאך העט גוט אונטערלערט הערען, צוליב דעם פאר דער גרופער יודי-שער בעפעלקערונג, פאר די יודען האט האבען ליכט איך - ישראל און העלען דאס אונטערשטען - אונ-פערשטערליך.

י. פ.

ווארנינג.

די פערזאנלעכע פון דער יוד. קהלה אין מוריע פאלגענדעס: געמערניג אין בעטראכט, אז אויבערנעבען די עטאט-אינקאסא אין רשות פון מאניסטראט וועט גורם זיין אונטערדילדן קאסטען די צעהלער, וועל דער מאניסטראט רעכענט צו 20% שטראף, 10% אינקאסא-קאסטען, 5% דערמיט-ראמיווע קאסטען, זיך אויך עטליכע פראצענט פאר דער ענוועקציע - האט די פערזאנלעכע זיך בעמיהט אפצולעגען דאס ארונטערבען די רופטעס פונש פערלעגענעס עטאט, טראץ איהר לעצטער ווארנינג, פון איבער די ימים-טובים, מיר מווען אבער מיט בעדויער בעצייכענען, אז די צעהלער האבען אוינער לעצטע ווערונג נישט גענומען אין 10 אכט, און מיר זענען אינעם געזאונטען איבערצוגעבען די אינקאסא דעם מאניסטראט.

אין צוזאמענהאנג מיט'ן דערשטען פארערען מיר אויך צום לעצטען פאר צו רעגולירען די עטאט-הובות ביזן 10 אקטאבער ה. י. דורכ'ן אינצעהלען דעם שטייער אין דער גאנצער קאסטע דער דורך אוינער אינקאסענט.

די אלע, וועלכע וועלען זיך נישט צופאסען צו אוינער אויפפארענונג, וועלען ווערען חובות אינקאסירט ווערען פונש צוזאנג מיט דער הילף פון מא-ניסטראט-ענוועקוסארען צוזאמען מיט די אויבען אויסגעלעכטע קאסטען.

די פערזאנלעכע פון דער יוד. קהלה אין משענכטאכאד.

KURS JĘZYKOWE

w Częstochowie, Piłsudskiego 13.

zawiadamiają, że wykłady rozpoczęły się z dniem 5 września r. b.

Przyjmuje się w dalszym ciągu zgłoszenia. — Zarząd Kursów organizuje bowiem dodatkowe lekcje dla opóźnionych.

Kancelarja czynna codziennie od 15 do 17-ej.

OGŁOSZENIE.

Magistrat m. Częstochowy ogłasza niniejszem przetarg ofertowy na dostawę paszy dla taboru miejskiego na okres czasu do końca czerwca 1929 r.

Oferty z załączonymi próbkami składać należy do dnia 4 października włącznie do godz. 11 przed poł. w biurze Wydziału Gospodarczego, oficyna, I-sze piętro.

Do oferty dołączyć należy kwit Kasy Miejskiej na wpłacone wadium w wysokości zł. 200.—

MAGISTRAT.

א סוכה מיט א שלאק"ל, פ'שין א סוכה מיט א דאך, הארוב א שרומאן האט גיכער א שלאק"ל א סוכה, און אונז פון וועל אזוי זאנען העלמען ס'רוב מענטשן הענט נישט געדארפט ווערען אין סוכה, העלכע הערשט צווא-מענטשעלע פון עטליכע לעקשע-ברעטער, און גרויס זיך מ'וועט, און נעמט און זיך ארפן עטליכע פאסול-יעס, אז איינער וועט דעם צעהלען אויך דער קניץ, גי האט דאס נישט קען מצטער, פאר דעם זענען מיר דאך עסס ווערען און מען קענעלען זיך זיך מען קען אבער און פונש וועט מען. וועט איהר נישט צוהערען זיך איך פון די אויפשוין אלען, האט מיר פאר-געטען אלעס נעמט און סוכה ארפן אוינער אכית, נאך איך פון אז דאס איז נישט דער עיקר, מען האט נישט געטענט אז מען זאל רופען די אבות אין סוכה ארפן אז זיך וועלען וועהן זיך מיר עפען און שרופען, נאך די כונה פון דעם און אז מיר וועלען זיך געטען אמת'ן לעבעדיגע אויפשוין, האט מיר וועהן מיר די אוינער, אז מיר וועלען נעמען שרופען לעט אין סוכה ארפן און זיך געבען צו עסען, דער מען וועל פאר סוכות אונטער-שטייען די צעלדערע שרופען געדריק-פע פאמיליעס, אז זיך וועלען קענען עסען אין סוכה, הארוב סוכות מוזט איהר דאך געדענקען און פאר'ן בכדור'ען שרופען דאס גרעסטע פא-קומענט, וועל א נענען יאהר הען מען עסט אין שטוב היינט קענער נישט האט ער זעהן און אויב ער עסט אונ-גאנצען, אבער סוכות הען ער מוז מיט אנדערע שפנים עפען און סוכה פאלט איהם דאס בלום פאר די סוף הען ער האט נישט צו ברענגען אין סוכה און פאריצ'ען זיך פאפסט פאר איהם, און אויב מען געמוזט זיך שוין צו נעבען דעם שטן אין סוכה שרפן א שטיקעל

וועלען אונטערשטען דעם אויפבו-פון ארץ ישראל דורכ'ן קויפ'ען און נוצען נאך אחרונים האט האפען אין דעם יודישען לאנד, האט שפראצן אויך דער יודישער ערד, העלכע הערשט בערעכט דורך יודען מיט דעם יודי-שען שוויט, און דערמיט זיך שטופען און פאנצען די מעליכקייט פאר-צווערען ווער אויפבו-ארבעט.

עס איז מעגליך פערזאנען אויך דער אזוי שווער און געהענליכער פראגע עפנס א תירוק, אבער מווענ-דער יודען הייסען אנהם נישט, און עס די מווענער יודען האט העלען סוכות קויפ'ען ארץ - ישראל אחרונים

ווארנינג.

די פערזאנלעכע פון דער יוד. קהלה אין מוריע פאלגענדעס: געמערניג אין בעטראכט, אז אויבערנעבען די עטאט-אינקאסא אין רשות פון מאניסטראט וועט גורם זיין אונטערדילדן קאסטען די צעהלער, וועל דער מאניסטראט רעכענט צו 20% שטראף, 10% אינקאסא-קאסטען, 5% דערמיט-ראמיווע קאסטען, זיך אויך עטליכע פראצענט פאר דער ענוועקציע - האט די פערזאנלעכע זיך בעמיהט אפצולעגען דאס ארונטערבען די רופטעס פונש פערלעגענעס עטאט, טראץ איהר לעצטער ווארנינג, פון איבער די ימים-טובים, מיר מווען אבער מיט בעדויער בעצייכענען, אז די צעהלער האבען אוינער לעצטע ווערונג נישט גענומען אין 10 אכט, און מיר זענען אינעם געזאונטען איבערצוגעבען די אינקאסא דעם מאניסטראט.

אין צוזאמענהאנג מיט'ן דערשטען פארערען מיר אויך צום לעצטען פאר צו רעגולירען די עטאט-הובות ביזן 10 אקטאבער ה. י. דורכ'ן אינצעהלען דעם שטייער אין דער גאנצער קאסטע דער דורך אוינער אינקאסענט.

די אלע, וועלכע וועלען זיך נישט צופאסען צו אוינער אויפפארענונג, וועלען ווערען חובות אינקאסירט ווערען פונש צוזאנג מיט דער הילף פון מא-ניסטראט-ענוועקוסארען צוזאמען מיט די אויבען אויסגעלעכטע קאסטען.

די פערזאנלעכע פון דער יוד. קהלה אין משענכטאכאד.

KURS JĘZYKOWE

w Częstochowie, Piłsudskiego 13.

zawiadamiają, że wykłady rozpoczęły się z dniem 5 września r. b.

Przyjmuje się w dalszym ciągu zgłoszenia. — Zarząd Kursów organizuje bowiem dodatkowe lekcje dla opóźnionych.

Kancelarja czynna codziennie od 15 do 17-ej.

OGŁOSZENIE.

Magistrat m. Częstochowy ogłasza niniejszem przetarg ofertowy na dostawę paszy dla taboru miejskiego na okres czasu do końca czerwca 1929 r.

Oferty z załączonymi próbkami składać należy do dnia 4 października włącznie do godz. 11 przed poł. w biurze Wydziału Gospodarczego, oficyna, I-sze piętro.

Do oferty dołączyć należy kwit Kasy Miejskiej na wpłacone wadium w wysokości zł. 200.—

MAGISTRAT.

העלם זיך שווער פנים פאר גרויס חרפה.

אין איצט מאקי דער סוכות, אט דער זמן שמהחנה, האט פונש איהר אז ס'איז זיך גרויס געדענען זיך אהענצווערען אין דער סוכה מיט די גרויסע שפאלען און לעכער, אין אונטערלעכע פאסען, ווערען דאס אין ציפערן זיך א פאסען, און אזוי פאסען די יום-טוב סעודה, די סעודה פון זמן שמהחנה, און דער רבונג של עולם חול דאך זיך געהאט אויפברענגען זיך געטען ווערען פאר זיך צו געבען מער שרפן אויך קענער העלט, הארוב די העלט און דאך כידוע נאך א פרוי-דור, א פארעהוין, א גארנישט מיט גארנישט, דער עיקר איז דאך מאקי דער עולם הבא, ממילא פאסט ער מאקי אז אין די סוכות מען וועל זיך קעלט, עס וועל געקומען די רעכטע חונטערדיגע קעלט, און אפאר מאקי מיט א נאמען רענען דערצו, אויב איך זאג א נאמען רענען פון איך נישט קען שטערקע נאם - רענען, הארוב אויב פארקענט שטארק, אין מען דאך עפ'ן די פער פון ווערען אין סוכה, נאך מאקי און דין ליכט רעגנערעל מיט א פאסען חונדעל רענען אזוי אז דור'ל פון רענענט נישט אדורך און דאס עסען הערשט נישט קאליע, מוז מען דאך מאקי ווערען אין סוכה, פאסט די צעהן קלענען איינער אין צעהלען, און מען טהום זיך אן א פאלי, אבער ווערען וועט און פאלי, הארוב אויך די חכמים האט זענען געווען ליבערפארל מענטשען האבען געוואלט צוהערען פאר פאסען, דאס הייסט העלען די סוכה קעלט דארף ער און סוכה נישט ווערען, זענען אבער פערזאנען ווער הענען יודען האט קוקען אויך דעם, הארוב איינעמלדן העלען און דען די סוכה געהערט, אויפער דעם גרויסען נביר האט האט און שטוב

דאס נעקעט פועלפאך פערנעמען די אחרונים פלאנצונען, און פון דעם האבען א געדענען הענט, נאך איצט זיך הענען דעם שטיל געהערען, און פאסען קען הערשט נישט דער-פאנט אז די ווערען האט נוצען אחר-נים פון אנדערע לענדער, העלכע גע-בען אהעק ווער נעלר פאר דער דא-וינער מצוה, צו די גרעסען שווער שווערע, בענענען מיט דעם די גרעס-טע עולה גענען דעם יודישען פאלע און נענען איינער לאנד.

עס שטעט אז איצט העלען זיך צו-שען אלע שוכטען פון יודישען פאלע נישט געפונען אונטער האט וועלען זיך גענען דעם הארינען קלעמענטארען און זענען פארשטענליכען, עס העל-פען זיך נישט נעקעט געפונען שוועל-כען האט וועלען זיך אקענענעמעלען דעם געווענען פערשטאנד, און ווערען דוקא פערקעהרט זיך עס דוקאסירט דער שכל-היסוד, דאס יודישען נעמלען, און אויך די יודישען עפנס און מרא-דיציע.

און פארט געפונען זיך קענער נישט, וועט מען נישט פון אונטער פיהרער, די גרויס, די ארץ - ישראל מהער, אבער די ארץ - ישראל פארטען וועל ארויסהערען מיט א דרינגענדע אויפפארענונג צו אלע יודען און זיך אויפערקומען פאסען אויך ווער היב אלע יודען, הענענענעס צו בעפאר-צווען דאס אוינערניש גענען אנדערע פערסער.

עס איז אונטערשטענליך פארשטאם עס טהום דאס נישט דער קרן - קיטת הענענעס אויפנאכען עס איז צו פער-גרעסערען די חכמות פון ארץ-ישראל, העלכע העלען נאך געקענט בער-פאנען פערקענערען הען די יודען פון גאר דעם העלט וועלען הייסען אז קורם כל מווען זיך וועלען נאך א ארץ-ישראל אחרונ.

פארשטאם פהים דאס נישט דער מוה"ק העלכע האלט געהים געהען ווער פאסען דאס ארונטערדילדן לויט וועט אויפנאכען און פאסענען, און אפילו די רעליגיעזע יודען האט האבען זיך לעצטענס געקענט בעקעט אין ארץ-ישראל, און בערעכטען דאס די ערד, אט די ווערען העלכע בער-פאנען ווער האנדער מיט ווער עקשנות-די-גע' שווער ער-ארבעט, פארשטאם פארדען זיך נישט אויך ווערען דעל-ני-קען בייער און אלע לענדער זיך וועל

ווארנינג.

די פערזאנלעכע פון דער יוד. קהלה אין מוריע פאלגענדעס: געמערניג אין בעטראכט, אז אויבערנעבען די עטאט-אינקאסא אין רשות פון מאניסטראט וועט גורם זיין אונטערדילדן קאסטען די צעהלער, וועל דער מאניסטראט רעכענט צו 20% שטראף, 10% אינקאסא-קאסטען, 5% דערמיט-ראמיווע קאסטען, זיך אויך עטליכע פראצענט פאר דער ענוועקציע - האט די פערזאנלעכע זיך בעמיהט אפצולעגען דאס ארונטערבען די רופטעס פונש פערלעגענעס עטאט, טראץ איהר לעצטער ווארנינג, פון איבער די ימים-טובים, מיר מווען אבער מיט בעדויער בעצייכענען, אז די צעהלער האבען אוינער לעצטע ווערונג נישט גענומען אין 10 אכט, און מיר זענען אינעם געזאונטען איבערצוגעבען די אינקאסא דעם מאניסטראט.

אין צוזאמענהאנג מיט'ן דערשטען פארערען מיר אויך צום לעצטען פאר צו רעגולירען די עטאט-הובות ביזן 10 אקטאבער ה. י. דורכ'ן אינצעהלען דעם שטייער אין דער גאנצער קאסטע דער דורך אוינער אינקאסענט.

די אלע, וועלכע וועלען זיך נישט צופאסען צו אוינער אויפפארענונג, וועלען ווערען חובות אינקאסירט ווערען פונש צוזאנג מיט דער הילף פון מא-ניסטראט-ענוועקוסארען צוזאמען מיט די אויבען אויסגעלעכטע קאסטען.

די פערזאנלעכע פון דער יוד. קהלה אין משענכטאכאד.

KURS JĘZYKOWE

w Częstochowie, Piłsudskiego 13.

zawiadamiają, że wykłady rozpoczęły się z dniem 5 września r. b.

Przyjmuje się w dalszym ciągu zgłoszenia. — Zarząd Kursów organizuje bowiem dodatkowe lekcje dla opóźnionych.

Kancelarja czynna codziennie od 15 do 17-ej.

OGŁOSZENIE.

Magistrat m. Częstochowy ogłasza niniejszem przetarg ofertowy na dostawę paszy dla taboru miejskiego na okres czasu do końca czerwca 1929 r.

Oferty z załączonymi próbkami składać należy do dnia 4 października włącznie do godz. 11 przed poł. w biurze Wydziału Gospodarczego, oficyna, I-sze piętro.

Do oferty dołączyć należy kwit Kasy Miejskiej na wpłacone wadium w wysokości zł. 200.—

MAGISTRAT.

אין איצט מאקי דער סוכות, אט דער זמן שמהחנה, האט פונש איהר אז ס'איז זיך גרויס געדענען זיך אהענצווערען אין דער סוכה מיט די גרויסע שפאלען און לעכער, אין אונטערלעכע פאסען, ווערען דאס אין ציפערן זיך א פאסען, און אזוי פאסען די יום-טוב סעודה, די סעודה פון זמן שמהחנה, און דער רבונג של עולם חול דאך זיך געהאט אויפברענגען זיך געטען ווערען פאר זיך צו געבען מער שרפן אויך קענער העלט, הארוב די העלט און דאך כידוע נאך א פרוי-דור, א פארעהוין, א גארנישט מיט גארנישט, דער עיקר איז דאך מאקי דער עולם הבא, ממילא פאסט ער מאקי אז אין די סוכות מען וועל זיך קעלט, עס וועל געקומען די רעכטע חונטערדיגע קעלט, און אפאר מאקי מיט א נאמען רענען דערצו, אויב איך זאג א נאמען רענען פון איך נישט קען שטערקע נאם - רענען, הארוב אויב פארקענט שטארק, אין מען דאך עפ'ן די פער פון ווערען אין סוכה, נאך מאקי און דין ליכט רעגנערעל מיט א פאסען חונדעל רענען אזוי אז דור'ל פון רענענט נישט אדורך און דאס עסען הערשט נישט קאליע, מוז מען דאך מאקי ווערען אין סוכה, פאסט די צעהן קלענען איינער אין צעהלען, און מען טהום זיך אן א פאלי, אבער ווערען וועט און פאלי, הארוב אויך די חכמים האט זענען געווען ליבערפארל מענטשען האבען געוואלט צוהערען פאר פאסען, דאס הייסט העלען די סוכה קעלט דארף ער און סוכה נישט ווערען, זענען אבער פערזאנען ווער הענען יודען האט קוקען אויך דעם, הארוב איינעמלדן העלען און דען די סוכה געהערט, אויפער דעם גרויסען נביר האט האט און שטוב

מיר העלען זיך היינער עטליכע אויך דער אלטער פראגע העלכע מיר האבען שוין פיער פאל סוכות - ציט פערדערט און אוינער צעטונג, העלכע בעשטעטען און דעם אהרעס עס הערשט נישט געווענען אז ווערען וועלען גענוצען שחרונים נאך פון ארץ-ישראל.

מיר געדענקען דעם קאפף האט און פארנעקומען צוליב דעם אויך דער יודישער נאם נאך מיט עטליכע צעהן-דלונג יאהרען צוריק, הען עס האט ווער גענועהווען און ארץ ישראל צו-שאפען א קלמער יודישער ישוב, אין די האמאלט געווענענע יודישע קע-לעניס, הען א ריכעט גאונען פון פו-לען און אנדערע לענדער, און דער שוויץ פון העלכע עס איז געשטאנען דער גרויסער גאון דער קאלוסער רב (בעל נפש חיה), העלכע האבען גע-שטערקט און געשרווען אז ס'איז דער חוב פון יודען יוד העלכער גענישט שחרונג פון ער וועל נעמען צו דער מצוה נאך א אחרונ פון ארץ-ישראל.

און אויב עס האבען זיך דאסאלס געפונען גענער העלכען האבען אמת-געפונען אז די אחרונים האט האפען און אי קענען עפנס נישט ארויסקו-מען אינגאנצען לויט זיך עס איז פאר-געווען אין דין, צעהר די אויבער-רעכטאמעט גאונען האבען אויפגעווען אז ס'איז נישט אזוי, פון בעווער האבען זיך ווער ארויפגעקומען אז הען אפילו די ארץ ישראל אחרונים וועלען נישט זיך אונטענען אזוי זיך דער דין וועט פאר, איז אבער ארץ - ישראל אויך דעם פאסען, און דאס אלען האט זיך האפען זיך העלענען לאנד הענט אויבער די אנדערע חסרונות, - קען מען דאך שוין פאסען ווערען זיך די יודישע קלעניס אין ארץ - ישראל, ביך די אונטער פהרים האט הערען ערשטעלעס אהענענעמעלע, זיך ביך דער אונטער געווענען האט איז אונטערשטען אונטערשטען, קען מען געהים אהענענעמעלען די אחרונים נישט ערנען, און מעגליך נאך געקער-זיך אין אנדערע לענדער, און פארט איז לעצטענס, פאסען זיך די לעצטע צעהלען זיך פארטען פון אויפבויען ארץ-ישראל און געהערען אזוי אקפועל, און מען פארטען הענען דעם שטאן און נאכט, הען מען העלט

ווארנינג.

די פערזאנלעכע פון דער יוד. קהלה אין מוריע פאלגענדעס: געמערניג אין בעטראכט, אז אויבערנעבען די עטאט-אינקאסא אין רשות פון מאניסטראט וועט גורם זיין אונטערדילדן קאסטען די צעהלער, וועל דער מאניסטראט רעכענט צו 20% שטראף, 10% אינקאסא-קאסטען, 5% דערמיט-ראמיווע קאסטען, זיך אויך עטליכע פראצענט פאר דער ענוועקציע - האט די פערזאנלעכע זיך בעמיהט אפצולעגען דאס ארונטערבען די רופטעס פונש פערלעגענעס עטאט, טראץ איהר לעצטער ווארנינג, פון איבער די ימים-טובים, מיר מווען אבער מיט בעדויער בעצייכענען, אז די צעהלער האבען אוינער לעצטע ווערונג נישט גענומען אין 10 אכט, און מיר זענען אינעם געזאונטען איבערצוגעבען די אינקאסא דעם מאניסטראט.

אין צוזאמענהאנג מיט'ן דערשטען פארערען מיר אויך צום לעצטען פאר צו רעגולירען די עטאט-הובות ביזן 10 אקטאבער ה. י. דורכ'ן אינצעהלען דעם שטייער אין דער גאנצער קאסטע דער דורך אוינער אינקאסענט.

די אלע, וועלכע וועלען זיך נישט צופאסען צו אוינער אויפפארענונג, וועלען ווערען חובות אינקאסירט ווערען פונש צוזאנג מיט דער הילף פון מא-ניסטראט-ענוועקוסארען צוזאמען מיט די אויבען אויסגעלעכטע קאסטען.

די פערזאנלעכע פון דער יוד. קהלה אין משענכטאכאד.

KURS JĘZYKOWE

w Częstochowie, Piłsudskiego 13.

zawiadamiają, że wykłady rozpoczęły się z dniem 5 września r. b.

Przyjmuje się w dalszym ciągu zgłoszenia. — Zarząd Kursów organizuje bowiem dodatkowe lekcje dla opóźnionych.

Kancelarja czynna codziennie od 15 do 17-ej.

OGŁOSZENIE.

Magistrat m. Częstochowy ogłasza niniejszem przetarg ofertowy na dostawę paszy dla taboru miejskiego na okres czasu do końca czerwca 1929 r.

Oferty z załączonymi próbkami składać należy do dnia 4 października włącznie do godz. 11 przed poł. w biurze Wydziału Gospodarczego, oficyna, I-sze piętro.

Do oferty dołączyć należy kwit Kasy Miejskiej na wpłacone wadium w wysokości zł. 200.—

MAGISTRAT.

אין איצט מאקי דער סוכות, אט דער זמן שמהחנה, האט פונש איהר אז ס'איז זיך גרויס געדענען זיך אהענצווערען אין דער סוכה מיט די גרויסע שפאלען און לעכער, אין אונטערלעכע פאסען, ווערען דאס אין ציפערן זיך א פאסען, און אזוי פאסען די יום-טוב סעודה, די סעודה פון זמן שמהחנה, און דער רבונג של עולם חול דאך זיך געהאט אויפברענגען זיך געטען ווערען פאר זיך צו געבען מער שרפן אויך קענער העלט, הארוב די העלט און דאך כידוע נאך א פרוי-דור, א פארעהוין, א גארנישט מיט גארנישט, דער עיקר איז דאך מאקי דער עולם הבא, ממילא פאסט ער מאקי אז אין די סוכות מען וועל זיך קעלט, עס וועל געקומען די רעכטע חונטערדיגע קעלט, און אפאר מאקי מיט א נאמען רענען דערצו, אויב איך זאג א נאמען רענען פון איך נישט קען שטערקע נאם - רענען, הארוב אויב פארקענט שטארק, אין מען דאך עפ'ן די פער פון ווערען אין סוכה, נאך מאקי און דין ליכט רעגנערעל מיט א פאסען חונדעל רענען אזוי אז דור'ל פון רענענט נישט אדורך און דאס עסען הערשט נישט קאליע, מוז מען דאך מאקי ווערען אין סוכה, פאסט די צעהן קלענען איינער אין צעהלען, און מען טהום זיך אן א פאלי, אבער ווערען וועט און פאלי, הארוב אויך די חכמים האט זענען געווען ליבערפארל מענטשען האבען געוואלט צוהערען פאר פאסען, דאס הייסט העלען די סוכה קעלט דארף ער און ס

סווי ררוקען מור ויך אויס הענען
 דעם יום טוב פון סוכות אדער דער
 חג האסיף זי ער הערט אונגערעכען
 און דער תורה.
 שלע אונוערע ימים טובים זענען, זי
 בעהאפט א זכר, א אונגערעכען פון אונ-
 זער עבר, פון אונוערע אפאלינער גו-
 טער אפגאנגענהייט, פון די ערשטע-
 נען האט דאס ווייטע פאלק האט מיט
 טויערער יאהרען צורוק און די דא-
 ווע מען געהאט, און געפאנגענע
 דארפן זי פאר אונז זיין א פומבאל,
 א הענגונג און א שטרענגונג אויף דער
 צוקונפט.

און אויב מיר העלען רעדען העלען
דעם יום-טוב פון סוכות האט מען
איהם נישט געקענט פערנליכען מיט
למשל פסח פארער שבועות, ווארום
אויף פסח קען מען זאגען זיין חרותנו,
דער יום-טוב פון איינער בערעזאנוג,
שבועות דער יום-טוב פון מתן-תורה,
סוכות האט מען נישט געקענט זאגען
בלויז ער דאס איז פאר אונז א יום-
טוב, העלמען האט פאר אונזערע על-
טערן אין דער מדרג סוכות געמאכט,
נאר ער דאס איז אפאל געווען אונזער
זמן שמחתנו, דו ציט פון אונזער
פרשה, פון דער שמחה האט עס האט
י'דער ער-שרבט, יעדעס פאלק האט
לעבט א נאטורלעכען פון דער ערה,
העלעם דרוקט אויס איהר נרעמע
שמחה נאך דעם שונא, און נאכפאר
נאכדעם הען די שטענדיגע חבד-
אות און גרינגע זענען איינגעזעט
אין בעהשטעלעך ערשארן אין ד-ש-
ערן און שטעללעך, הען דער פויער,
דער על-מנש פוילט דו נרעמע
אונזערלעכע שמחה און צושרידענעם.
און אויב מיר אין נלות פוילען
נישט און האבען נישט דו מעגליכקייט
צו פוילען דו דאזיגע שמחה העלעכע
מיר קענען זיך בלויז פארשטעלען אין
אונזער פאנטאזיע פארער מיט מירע
פערצער צוועהן הי אנדערע פערצער
טאלעכע פערטעט, פארן מיר פער
נישט איינפאלען דו האפנונג, מוזן
מיר שטענדיג זיין פול מיט דעם און-
ערלעכען געטון און עס העט קומען א
ציט, און די ציט מוז מען גלויבען

ימים - נוראים (שפירא)
 די ימים-נוראים זענען די אונזיגע
 מען און יעדען יאהר, חצן דער טל-
 מער און נאך ירושעל ישוב און א"י
 קומען זיך צוזאמען. דענקענאסערען ויה
 אונזער צום צוזאמען און הערען זאגאר
 פארמאגט, ווי קינדער פון אמן פאלק
 און אלע אנדערע מיט פון נאנצען
 יאהר, זענען די פירע שוים פאר
 חטם אונזער פון צוזאמען, נישט פאר
 געמיט און קולטורעל, אונזער אפילו
 אויך געזאגט און א געזאגט חטם-
 זוכט.
 עפעס ווי ווי האלפען געזען אונז
 פולשטענדיג פערשורענע און געזונדער
 לעבעדיק פאלקער.
 דער אלטער ישוב לעבט און חרקים
 בלויז און און מיט דער שפאט און
 בלויז דא קומען זענען רעליגיעזע און
 גאנצאונגעל פאררודעס און פארמי-
 טענען צום אויסדרוק לויט דעם אל-
 טען שטאנד.
 דער ערשטער לעבט מעהר מיט דער
 פערזאנלעכקייט, מיט דאס אור-אלטע,
 ווי מיט דער צוקונפט, און דער לעצ-
 טער לעבט נאך מיט דער צוקונפט,
 מיט דאס שווינדל נאך.
 דעם ערשטענ'ס נאציאנאלער פער-
 מענען זענען די ערשטע פון אונזערע
 חרוב געשענען היסטארישע העלדן-
 מיטער און די אור - אלטע העלדן-
 פארן; און דעם לעצטענ'ס נאציאנאל-
 לער פערמענען זענען דער היימיש דעם

עפֿ-יורעל און דער אינברונער בנ־
דע-קעניץ האט יודען האבען לע-
טענ'ס קראָפֿען און א'.

דער ערשטער רעקט און זינט
איבער דעם חורבן, שטעהט אויף פאר-
שן, פראצען צוזו; און דער לעצטער
שטעהט אויף פארשן, נעמט זיך מעל-
קען זינע בהמות, הארענען די פרוה-
און אינברונען די ארבעט און זי-
חורשטעט פאר דעם קומענען מאנ-
טאג דעם ערשטען טאג, עבודה'
(ארבעט) בלויז דאזענען קלאָנען און
פאסטען, און פֿיר דעם לעצטען טאג
עבודה', אינפֿאך ארבעטען, בוינען
און שאַפֿען.

און קומען די וויזשני'ס ימים טובים
פערברענגט זי דער אלטער ישוב
מוט'ן געהן צום כותל מעריב' און דער
חורבה-יחל' אָרער ער פערברענגט
אין נעם אויף אַנעכט יום-טוב' דונען
שפּיגלער.

אויפֿ פערברענגט פאקע דער ערש-
טער זינע ימים טובים מעהר אין דא-
זענען, בעסען און זינגען, און דער
לעצטער—מעהר און געניסען, זינגען
טאנצען און אָרעליה' זען.

בעמראַכט דער ערשטער דעם לעצ-
טען אלס אַ ווייזשני'ען קלעממען אין
דעם אינפֿאטעממען זין און דעם האָרש-
און דער לעצטער בעמראַכט דעם ער-
שטען אלס אַ געלויבטען..

קומען אָפֿער די ימים גוראים און

ענדערט ויך דאס בילד גענצליך, ממש
מאקט מן הקצה אל הקצה.
אויף ימים-נוראים קומט דער „פוי-
ער“ און שמעךט אריין, דערלויפט אין
ירושלים און —
הי משונה דאס וועל נישט אויסז-
הען איז עס דעך א פאקט, אז און די
ימים-נוראים מערקט מען געם „פוי-ער“
דעם נאכט פון דער, בערשטער פלי-
נערע אין דערנעבן אויך חפץ ווייב-
רערע און ערהעבענדע רעליגיעזע
שטובונגען ווען ענטשטענען, הייב
דעם שמעךטשען אפילו שוין דעם
נאך רעליגיעזען.
און בערשטעט עס נישט טלם א
מארדשקע הען און העל זאגען אז די
אורזש פון אלע פלינערע, וויבערע און
ערהעבענע רעליגיעזע שטובונגען און
ענטשטענען ביי דעם ירושען „פוי-
ער“, איז דוקא זיין ענטשטענער
נאציאנאלער געפיהל, חפץ מעהר אלס
ביי דעם חזקען שמעךטשען יוד-
ונגער'ס פון אלמען ישוב.
און נעמט, צום בעשפועל, אפגע-
פון די ימים-נוראים'דיגע אטרונומען,
חאט הערט בע די פרומע יודען בע-
מראכט אלס שמעךטענע און דורכאויס
רעליגיעזע—דאס שופר-בלאזען.
אין ירושלים, צפת און מברית
הערט מען דאס שופר בלאזען אלע
הער; יעדען ערב שבת, הען דער שופר
זאגט אן די ציט שבת צו שטעלן, און
אויך ביי אנדערע געלעגנהעטען, ווען
א תענית, א „חירום“ א. ד. גל.
אפערשטעמט ויך שוין, אז מען איז
דא אזוי צונעהאלינט צום קול-שופר,
דאס ער שטעט שוין קיין פאנעציעלען
אפגערודק נישט, אפילו און די ימים-
נוראים.
און דארף און דען דא בערשענען
דעם מיטעלען און ריהערנען אפגערודק,
העלבען דאס שופר-בלאזען שטעט אויף
יעדען יוד און גלויב, האט מען הערט
דעם שופר בלויז אפומאל אין יאהר,
די ימים-נוראים!
אפילו ביי דעם נישט רעליגיעזען
ווער ערהעפט עס דאך די ערהעבענע
און ריהערנסטע קראנערגענען און
ערנבער אויך די שטענדיגע געפיהלען
פון די פרויען יונגענדיגהערען.
דעם ארץ-ישראל'דיגען ירושען „פוי-
ער“, העלבער הערט דעם שופר בלויז

1. **קאָמפּלער**, אַרץ-ישראל.

א העכסט אינעקערעטנער ראטען פון יידישען לעבען אין דער צייט
פון מיטעלאטער, ווייזט דורך י. גערוואהן.

אין אנהער פון די פערטערענעסעס
נעמלעך אין דער שטאט פרייז, אין
ט קלפן ענג דער-שטובל, האט נע-
הוינט די קרונשטובל פרוי לודמילא
מיט אנהער דער קינדער.
לודמילא און א יונגע אלפנה, אנהער
מאן איז אומגעקומען אין לעזענען
שלאפט האט בעהמען פוהרט פרייז
פרייזען, אין זי איז געבליבען כמעט
שעה מיטלען צום לעבען פאר זיך מיט
אנהער אומלויז האט אין בעשטאנען
פון א יונגעל פון 10 יאהר און צוויי
קלינע פערלעך צו 6 און 8 יאהר.
הען איהר יונגעל הענריך איז נע-
וונד, האט זי הענען פרייז נישט אוי-
שטארק צו זעהן, העל זינט א לאנד-
נע ציט, כמעט וועט איהר מאן איז
געשטארבען הערשט זי אומערשטענע
אין נעהם דורך אנהער פון די פריי-
זער רעכטע יודען, העלכער האט
אויסגעלאזט אנהער צוויי יאהר אין
גאט, נעהמען צו זיך קומען, אין
זינט דאן גיט ער אנהער פון ציט צו
ציט א נעהמען פונעם העלער
קלעט פאר איהר אויסהאלטונג.
לודמילא האט זיך שטארק געהאט-
דערם אויף דעם געהעמוסלויז יוד-
האט גיט איהר אומלעז פונעם העל-
ער, אין זי האט נישט געקענט הייבן האט
דאס אויז, העל מעל האט זי זיך נע-
האלט ענטווארען פון נעמען די דעוונע
שמועז, שטער דער קליינער הענריך
האט אנהער אומלעזט א דער יוד-
שלוש אין דער בעשטער מענטש אין
דער העלער, אין בעוונדער האט ער
איהם געוואלט אן ער העט אומל-
טריינקומען צו זיין פונטער איהר
ערקלערען די אורזאך פון זיין שמועז,
לודמילא האט אויך קען שטרעקע עצה
נישט געהאט, און זי האט דאס געל-
פון דעם יוד שלום צוגענומען.
אונטן וועט עמלעז טעג און דער

קלענע-הענריך קרענק נעמערען און
 ער ליגט אין עס, ון טלץ העט ער
 שלום'ן נישט געהן, ון העסט בעל-
 נאשט וי ער האוינט, און בעזונדער
 שעהסט וי זיך צו געהן בעמען א
 נרבה בל א יוד נישט חוסענדיג פאר-
 האט דאס קומט איהר, און דארנער
 ווי ון נעקסען פערצחעפעלט בעס
 קראנקען הענריך און נעמראכט און
 האנקן צו נעמען אויף ברויט פאר דן
 קינער און אויף צו העלען דעם
 קראנקען.
 א קלאס אין פיער העט ון אויפנע-
 העקט און איהרע שרייבער נעמערען.
 די מיטע האט זיך געקעמט און ס'איז
 שרץ א גרויסע זעהר כבוד'ער יוד
 העלפער האט שטענדיג בל דער
 מיטע נעמערען:
 האוינט דע שרץ לודמילא, די טאכ-
 מער פון העלפער דאנשאן
 איך בין עס — האט לודמילא ון
 דערשטען געזאגט — אבער האט
 חילם איהר מען הער
 איך בין דער יוד שום — האט
 דער שרענקענדיג געענטפערט —
 און העלען דען הענריך בעקומט יע-
 דעס טאג דן שטונדע העלפער ער נישט
 דיר נאכט אבער, און שוין ער
 איז בל מור שוין עטליכע מען נישט
 געהען. בון איך נעקסען ערשטערען
 האט דאס איז.
 הענריך און יונט עטליכע מען קראנק
 און ליגט צו בעס ון דן זעהט —
 האט לודמילא געזאגט — אבער מען
 הער, אויב דן ברויט יא געקומען צו
 מור אין דער שטייגונג ויל איך שרין.
 הער פון עלעס חופען שטעהט דא
 שטומם מיט פער שוין פילע גושט, און
 דן טאג יוד שטענדיגט פאר א גרויסע
 קרעמליכע טאפליע שוויטענדיג געלד.
 הייפיל איהר גיב און טלץ צו הע-
 ניגן גענען דעם האט דיר קומט —
 האט שלום געענטפערט געזיך ערנסט

— חתל ראס גיב איך דיר א בעלע
נינג פאר דעם ערשטן טאגס פון דעם
פערשטער טאגס פארשטער געזען
פארשטער.
לודמילא האט נישט פארשטענען
האט ער נאנט, אין שלום האט זי
געזען:
דאס איז שוין א געזענע פון 10
פאר, זען געזען דעם גרויסן הויז
האט האט געהערט צו מין געזענע
נאך פארשטער אין חתלען איה האט
הינט, האט שוין געזענען א גרויסן
שרה אין דעם שבתות דאג קריסטל
בען הויז, אין דער קריסטליכער שבת
האט געזענען א בלויז אויף מין
פארשטער אז ער האט דאס פארשטער
פארשטער געזען פאר זיך נאנט צו זיך
אין דער קריסטליכער שבתות דאג.
דער פארשטער דער האט געזענען גע-
לויבטען זיך אין געזענען מין אלעס
געהערט דאג פארשטער איה געזע-
נען האט געזענען דעם פארשטער
אין דער פארשטער, אין זיך האט
מין דעם שבתות דאג געזענען
אויסגעזעהט זיך נישט דאס האט דער
פארשטער, העלבער האט מין פארשטער
געזענען פאר א געהערטען, האט
זיך אינגעזעהט דאס געזען, ער
איז שוין געזען דער צווישענעם
בלויז דעם פארשטער, אין מין זיך
געזענען כחית האט ער מין פארשטער
נאך גרויסע פארשטער געזענען געזענען.
האט מין זיך געזען.
לודמילא האט אויסגעזעהט גע-
הערט, אין שלום האט חתלען גע-
זעהט:
זען מין פארשטער איז געזענען אויף
שבתות דאג האט ער צו מין גע-
זעהט געזענען מין זיך אין זיך
קריסטל נישט פארשטער דאס האט
ער האט אונז געזעהן דער חתל
דאג געהערט, אין פאר זיך געהערט
געזענען האט זיך געזענען קי-
דער בעלויבטען זיך ער האט זיך פאר-
דינט, איך האט איך א שבתות דאג
נישט געזענען געזענען, אין ערשט
מיט זיך געהערט, נאך זיך דער
מין איז שבתות דאג, איז מין געזענען
זען צו דערהערט זיך חתלען דאג, אין

וישם דאן שוין און דער די אַרעמע שפּץ
 צו דורך דעם הענרוך.
 נומערצונער פּונט — האט לוי-
 פּילא נאָאנט מיט טרעהרען — נאָט
 האט זיך אַהענגעפּיהרט גראַד צו דער
 ריכטונגער ציט, ס'זאָר דעם קומען העב
 און שוין צושטלט צושווען מיטען קי-
 דער דאָס לעצטע שטיקל ברויט, און
 איצט בין איך נעצליכען פּאָר אַ הע-
 לער און טאָט, נישט אַהענגענוג מיט
 האט צו שפּיצען מיטען קינדער און צו
 פּלענען מיט קראַנקען הענרוך.
 דו האָסט נישט גוט געטוהן אַהרע-
 לע פּרוי — האט שלום דערשראָקען
 נאָאנט — דאס האַרץ בלוטעט און
 פּאָר הען און הער, און דער קינדער פּאָר
 מיט רעסער שטאַכטען און הונגער און
 גוים און דער ציט הען און לעב און
 צעשטום, דו האָסט זיך געטראָט צו
 פּאָר הענרען, אָבער אַזוי ווי כּיין טלען
 געקומען, נעם צו דער אַרעמע פּתח
 האט פּאָהב דער געברענגט, און אַזוי
 זאָג דער צו דאס אַזוי טלען זיין נאָט
 העט פּאָר געבן, העט דיר קען זאָר
 נישט פּעלען.
 שלום האט אַרויסגענומען פון בוי-
 זעס אַ פּעקעל מיט געלד און דאס
 אַהעקעלענט אויפ'ן מיט, און לורמי-
 לא זעהענדיג און דאָרט געפונען זיך אַ
 גרויסע פּומע האָט צו שלופּען גע-
 זאָגט :
 אָבער צו העס, מיט הער, מייג פּאָר
 אויפּהעלן געלד, דאס און דאָך שוין
 גאָר צופּיעל.
 דאס טאָל איז גאַרנישט אַקענען דעם
 העס כּיין דורך שווערדיג. אַנצעהויפט
 העסט מען נישט ווי לאנג הענרוך
 העט קראַנק זען און צו פּאָר נישט
 קומען, מאַסט דערמאל זען פּערזאָנלעך
 מיט דעמען קינדער, אָבער ווי גאָר
 הענרוך העט אויפּגעטוהן פון בעס זאָל
 ער נאָכער קומען צו פּאָר.
 דער קלענער הענרוך האט זיך ער-
 האַכט און זעהענדיג זיין שלום געפונען
 זיך פּאָר זיין האט ער זיך זעהר דער-
 פּרעסן, און נאָכדעם זיין שלום האט
 דו פּרוי מיט איהער קינדער געטראָסט
 און דו יונגע קינדער פּערשטעלט פּער-
 שווענע צוועקטוהן האט ער האט

שטר וז נערשכטס האָט ער געקאָנט:
 און האָלט מעגליך נאָך לענגער ביי
 אַזוי געפֿעלט, אָבער איר אַלל וויל
 טהעם, חלל עס קומט הענט ביי מיר
 פֿאַר אַ שטח, איך שרעק הינטן אַהער
 תנאים מיט מיין טאָכטער רונה און
 איך מוז האָב פֿריהער ווען איין דער-
 היים.
 וואָס דיר נאָם העלפֿען נומער ער-
 דער מענטש—האָט לורמילא מיט מרעה-
 רען איין דין אויגען געקאָנט—און וואָס
 דאָס ווען שטר דיר מיט דעם טאָכטער
 צו גרויס גליק.
 שלום האָט וויל ווער האַרציג גע-
 וועגענט מיט לורמילא, העלפֿע האָט
 איהם בעגלעט מיט דין גרעסעם גרמיות
 און מיט אַ רוחני נעחטען און ער
 שטעקט דער אַרימער האַיוונג, הע-
 לענדונג האָט שטעלער קומען טהעם און
 וויל גרעסען צו ווען גרויסער שטח.
 אָבער אַ מענטש און בלונד און העכט
 נישט האָט עס האָט מיט איהם אַשר-
 קומען איין אַ פֿונדעם טרום און טווי
 האָט אויך מיט שלום'ן געטרעפֿען אַ
 ווער מרויכענע פֿעסלונג.
 קומענדיג און גאָס האָט ער אַ-
 געהויבען ווער לענעל צו נעהן, ברי
 צו קומען האָט פֿריהער איהם, אָבער
 ער האָט וויל טרוםגעווען צו דין נאָכט
 פֿאלט צו און ער האָט נאָכנישט גע-
 האָט גערשטענט קען מנחה, האָט ער
 געשלאָסען וויל אַהעקצוועלטען ערנדיג
 און אַ הינקעל דאָהערען.
 נאָר און איהם אויסגעקומען צו
 נעהן מאַרבֿי דער גרויסער קירד און
 ער האָט וויל און געקענטיגערען
 טויער שטעקענעמעל און געדאָהענט.
 אָבער וויל נאָך ער האָט וויל אַ-
 דעגעשטעלט און אַנגעוואָרען דאָהער-
 נען איין ער דערשטען געהאָרען, הע-
 רענדיג די הערער?
 אַם איין דער רייכער, דער קירכען-
 גנג, כאָט איהם און אַדער ער האָט
 וויל נאָך אומגעדרעכט האָבען איהם
 אַטמליכע פעסטע הענד אָנגענומען פֿון
 אומגען און פעסט געהאָלטען.
 האָט חילס איהם און מיר — האָט
 שלום צום טויט דערשטען געדערענט.
 (אָפֿערט. קומט.)

אינטערעסאנטע געשיכטע פון דער צייט פון פויערס-אויפשטאנד אין גאליציע, פון י. גערזאך.

דער פריץ האט געהאט

דער גרויסער און מוילדער פריי
פון רונליך און דורך א ציט פון א
גאנצער חזק געקומען אין דעם רוב-
לוצער בית המדרש, פערקלערט אלס
ייד און האט ווי געשטעלט איבער
דער גטרא...

א הייזל נוסעל פרייזען זענען א
צוט נעמען בעהאלטען און די פלי-
פערע קלערען פון די יודישע שרע-
טער אין האבען דאס געזעהט
פון דאס עסטרייכישע מיליטער און
געקומען און האט דאס לאנד אריינפאל-
ען.

דעם פריץ האט דער דזויגער גרויסער נישט-דרך-ארץ ווער שטארק פער-דראסען און נישט קוקענדיג אויף דער גרויסער סכנה, אז מען קען איהם נאך פאר דרייטען דערמערען, האט ער צום יורא געזאגט געטאן:
— וואוילערס וועסט מענטשן (יורא) נעם ארבעט דאס היינטליך!
קען יודען האבען די צעהלדעקעמע פויערונג נישט געשטענען, פערקערט זי האבען דורך דער גאנצער צייט מיט זי געלעבט און דער געסטער

חוץ לזונו חו דער אלטער פרוי
 האט געלעבט, און ער האט שליסן
 פערזאנלעכע מיט זיין פערזענלעכע האט
 דעם ירושען געקענט געזען גע-
 זעהט, דער אלטער פרוי העלכער
 האט זיך פון צעהנדליכער יארהען גע-
 זאט איבערצוגען אז די יודען זענען
 אינעם שטח זיין עהליך, אזי פאר
 דעם קרעכטער עהר נישט געזען,
 ער האט אינעם קענטער נישט געזען,
 בערס דעם פרוי פאר דער טרענוע,
 און ער האט אינעם נישט איבערגעזען
 אז ער זאל דאס געלד איבערגעלען
 פונקטליך, נאך דעם סאז דעם ווי
 געזען געקענט האט ער דעם פרוי
 ארבעטמאנען דעם געזען, און
 אזוי האט דער קרעכטער געזען אז-
 געזען אינעם נישט פונקטליך, און
 זיך געזען רוחני און צופרידען.

ש' של פריצות הויפטן אין
 אנצער אומגענוג פון ריטש
 אקא, א מאל פון אומער עס-
 און צעטונג מאל אין נאכעם
 ען א רויך פון די פלעטען, מאל
 נירעחעט פויערעם האבען נישט
 אוועקשלעפן דער פערניג-
 אבען זי פערברענט און אהע-
 מיט'ן פער.

ליבען לעבען וועגן נאך די ייִ-
דיליטע פֿרויעס, העסען עס איז
זיך אים צו העלפען און די
אין דעם אויפשאנד, ס'הערע
עלבע פרויעס האבען געהאט צו
געבן ווערען יודישע שטענד-
עלבע האבען זי מוט נרוים
נאך אים צו העלפען און ווערע
פֿעס אין קלערס.

אינטערעסאנטע יודישע אנעקדאט
טען, טפידעז און בעמטרקונגען.

וְאָמַר אַ רִשְׁתָּהּ, אֲנִי עוֹהֵר וְכֵן הָאֵם עַד
מִטֵּה דִן הַדְּמָר; אִין חֲמִישׁ שְׁמַעְהָ,
חֵן מִשָּׁה רִבִּינוּ הָאֵם גְּלֹאָנְט צוּ דִן
וִירֵעַ: , עָתָם נִצְבִּים הַיּוֹם כֻּלָּם,
רֵאשִׁיפֶה, עֲבִטִיפֶה, וְקִנְיִפֶה, מִלִּיפֶה.
דָּעַר מִפֶּטֶשׁ אִין: , עֲתִירֵה שְׁמַעְהָ דָּא
הַנֶּשֶׁת, אִיחֵר אֵלֶּה, אִיעֲרַע עֲלִפֶטֶסֶה,
אִיעֲרַע עֲבִמִים, אִיעֲרַע זְקִינִים אִין
אִיעֲרַע מִלְכִּים.׃ מִרְקֶשֶׁת יוֹד, הָאֵם דָּעַר
מִנִּיד גְּלֹאָנְט, אַ הָאֲרִבֵּעַ קִשּׁוּא: חֵן
זִיוִי שְׁמַעְהָ דֵּשׁ, מִלְכִּים,׃ אִיעֲרַע
מִלְכִּים,׃ מִפֶּטֶשׁ, דֶּקֶשְׁמֶלֶם אִין דָּעַר
מִדֶּרֶה חֲמִישֵׁה דָּעַר דִּין וִירֵעַ נֶאֱדָר קִין
מִלְכִּים נִישֵׁת נִעְהֵאֶפֶה גֵּאָר דָּעַר תִּירוּן
רַעְרוּף אִין, דָּעַר גִּלְשִׁיד הַקּוֹרֶשׁ וְאָמַר
— אָבֵר אִיגְוֹמֶסֶן חֵן דָּעַר מִנִּיד הִיל
וְאָמַר דֶּעם תִּירוּן, רִוּשֵׁת יוֹךְ אָג אִי-
נָעַר מִן בֵּית - מִדְּרֵשׁ: הָאָסֶסֶר קִשּׁוּא
אִין עֵס, אִין פֶּסֶק שְׁמַעְהָ דָּעַר אִי-
נִאָנְעֵרֶן נִישֵׁת דֵּאם הָאָרֶס, מִלְכִּיפֶה
— אִין, הָאֵם יוֹךְ אֲנִיעֲדוּעֵרֶן דָּעַר
מִנִּיד אִיבִיסֶל פֶּרֶטֶרֶאכֶס, עֵס שְׁמַעְהָ
נִישֵׁת, מִלְכִּים,׃ נֵה דֵּאם אִין אִוִּיד אִין
נִאָנְעַר גִּטְעֵד תִּירוּן, וְאָר מִעַן קִין וְאִ-
נֶעַן נֶאֱדָר אַ תִּירוּן דָּעַר אִלְשִׁיד הַקּוֹרֶשׁ

אָבער די לעצטע יאָהרען האט דער
ייד גענועהויען מיהלען האט א
ר פארר שטח און ערשטנסט אוי
ער האט שוין גוט געקענט אלץ
פערנעמען מיט דער חרמטאט
פארמאלען מיטן גרויסן דארף
די העלדער ארום, און דארנער
אן ער געשרווען צו זיין זון און
זיין אהעמקומען און אפערנעמען
פארמאלונג אבער זיין לעצטע
העלען ער און דער אהעמקומער

[illegible]

יען דער אלטער פרוי איז גע-
 קומען האט זיך דער יונגער פרוי
 אים גענומען מיט דער גרעסטער
 רייזע ארויסצוהרען וועג פרינצי-
 פאן ווען ערשטע אייבעם איז גע-
 קומען צווישען זיין וועג גיטער
 העלדער די יודן, ער האט געש-
 קומען יודן ווערען גענומען אים
 געפאלן זיך מיט אים ווערען פא-
 רעם פלעבען אין דער גרעסטער
 לעגענדישע און ס'קומט ווען אים
 שטערבען פון היגענער, פאר יעדען
 בעזונדער האט ער שוין גענומען
 גערעדן הויזן און א שטערע פאר-
 טייער, און עס האט לעגן געש-
 קומט פון אונטען דאך איז געבליבען
 אפגענוערד ווינענער ארענדער.
 עפען דעם אלטען ווינענער קעמער-
 האט זיך דער יונגער פרוי גע-

אונטן, האָן ער איז אנגעראטן
נעמען און האָלן האָט ער דעם
קעמערערס טאָכטער געזעהן ווען
אין דעם אַ בוך, ער איז שטאַם פון
הער און צונעמאנען צו איהר און
וועלדנדיג, אז דאס לעזט וו אַ פּויליש
בוך איז ער פשוט ערשטונגס נעמא-
דען, ער האָט נישט אַהעקענעצט געבען
איהר און גענומען דערצו הענגען-הער-
שטעלע אונטן, אויף האָט וו האָט
איהם מיט דרך- אַרץ געקעמערט און
ער האָט נישט אונדערט אויף דעם
פּערשטאנד און היסטן פון דעם יודי-
שען דערשטען מירעל- אַבער באלד
האָט ער נישט דערמאנט ווער ער איז,
ווען פרוצושע נאָה האָט נישט איהם
דעררעקט און ער האָט אַהער געשטא-
ט אַהער געזען פּערשטאנד, אויף האָט
ווען האָט פאר איהם אויסגעשניטן און
געזען ענדעלעך.

הען סדרה (אויי האט דאס טערעל
געהערטען) און אהעמנעקסען א בלא-
סע און דערשרעקענע און די עלטערן
האבען זי געפערנט האט עס און
ארגעקסען האט זי זי שלף דער-

צעהלעט און דין שרונס עלטערען הא-
בען פארשטאנען אז איצט העט דער
אנאמסטימיטישער פרייז וועגן און וי-
נקמה צו נעמען.
און ווירקלוי, בעלד צושטרענג'ס
העט דער פרייז צום קרעטשמער גע-
שטוקט ון פערזאמלער, העלפער העט
איהם קערלעכער אז דער פרייז קנ-
דיגט איהם דו שרענדע און נאך 4-
וועכען מוז ער זיך פון ראנען ארויס-
צוגען.

3.
דאס איז געזען אין סוף ראש-חורש
יארל און במס קרעטשמער אין חיוו
און געזען תשעה באב. ער האט גע-
זאגט אז אונז דער פרוץ האט גע-
הערעט א אייג אויף זיין שעהער
אפצומערקען קיין זאך נישט העלפֿען
און ער האט אפילו נישט געפרובט
ייד ביי אנהם משתדל צו זיין, וויסנ-
דיג אז אלץ העט זיין אומזיסט.

אויף דאס-השנה הקט דער קרעטש
פערט מיט ווען האמיליע נענטט אה-
דען אין נאנטען שמערט דאס ארען צום
דאנאנצן, דאס איז נאנט דאס קרעטש
פאל, חלל יעדעס יאהר האבען זי גע-
האט א, טיף, אין דער פון די יו-
דען האט האבען דערט געהויבט און
געגרינדט אן שטאטס האבען זי וויל
אנאנציעלען אומגעקען העלען א ריז

אחד העם'ם פרוי האט געהאט א
ווערן א פערהעמפן רבי אין רוס-
לאנד און פלעגט גענענד; פון האט
אויפגעפון רבי יעקב ישראל פון משער-
קאס. זען אהר-העם האט חתונה גע-
האט, און דער דעווינער רבי שוין גע-
זען אנטלעכער טאן און האט געשט-
געקאנט זיין אויף דער חתונה. דער-
בער איז אהר-העם מיט זיין פרוי אין
א פער האט זיך דער חתונה גע-
פעהרען צו גאט אויף שבת קיין
משערקאס. דער משערקאסער רבי איז
געקומען געזען אויף אלס אן שטח,ד
און ער האט שוין צום עולם חסידים
געזעט געקענט פרוינסקאסען. געשט גע-
קומען פארשען פון טונטעל, נאר איז
המוד געלענען צו בעט. דערוועג איז
אין משערקאס געזען א מנהג, אז
אויף יעדען שבת פלעגט קומען צו
פעהרען קיין משערקאס אנאנדער פל-
נקעל פון אלעמען רבי און ראש אמ-
ניקעל פלעגט פארשען דעם מוש פאר
די חסידים, מילען שירים, וואנען
תורה, איך אויף יענעם שבת. זען
אהר-העם איז געקומען מיט זיין פרוי
און געסט, איז געקומען צו פארהערן
אויסצוגעלל דא צו זיין דער בעקום

הען זי זענען וואס-באפאר געזען אין
שטאט, האבען זי געדונגען א דירה
און בעשלאסען צום פערטן ווי אהע-
נזעהען אין שטאט אריין.

דעם פרוץ האט גאך מער גע-
שטערט דאס האט דער יוד און צו ויך
אזוי שטארק און פרוכט זאגט גיט
זו קומען איהם צעשען, ער האט זיך
געלויבט, אז דער יוד, ער גיט
ווען ליכט פערזען אים פונעם הי

אין די קרעמסטע אויף ער העט צו
ווען שיקען זיין טאכטער אינעם און-
ערצוועסטען, שפער וועהענדונג, און דער
ערמאן רוקט אן און דער וועט מאכט
צו נישט הייבענדיג, האט ער געשטע-
לען ווען אין דעם קרעמסטער נוקם
ווען אויף א שלעכטען אופן, אז ער
אל איינע אום יום טוב פונעם פרוי-
טערען פון דער קרעמסטע, נאך עט-
ליכע טעג פארן סערמון, ער העט
אויפגענומען אן אויסרעד אויף דעם
און בעזונדער קען דאס איינעם
פון דעם נישט שטערען.

רעדן קענטשמער האט מען צו דעם
ישט געהאט און ער האט זאגט
זינט ער צומער און בעטרייבט הארץ
זיך גענייט אויף דעם גרויסען יום-
טוב טובות, זיך אויסגעשטעלט זיין
אדער טובא און געברענגט זיין שטערט
זיך לולב מיט א אהרונג, אזוי זיין עס
זאלט מיט איהם קען נאך גיטט פא-
רשט.

4.
דערמאל האט זיך דער מויערין-
וויסשטאנער צופלעקערט אין דעם גאנ-
צן אוסגעצנערט און ער האט דער-
רעכטט מו'ן דארף א.

פריהער, פנים שלמען פריץ האל-
ען די פויערנים נישט געזאגט איהם
געבורהרען, בעזער אויף דעם יונגען
פריץ זענען אלע געזען שטארק אויפ-
געשטעט, חתול ער האט זיך געזעלמען
און הינד און שטעלן אויסגענוצט,
און דאריבער זענען אלע פויערנים פון
ערף צוגעשטאנען צו די אויפשטענ-
גע.

דער שטעלצער פרוץ האט זיך אויף
זא ווען נישט גענוג און טיילו הע-
צירט הענגן דעם אויסשטענדיג, דעם
נישט פאר און די שפונות'נע דער-
ער האט ער נישט געקענט צוהילוי-
ען, אז אויך ביי איהם וועל אואלכעס
ארימיגען, אבער דאס מערסט האט
זי שטיילער הייד צוגעדעקט און מא-
זי געדור איז מ'איז ערב סוכות האט
דאס געוואלט אויסברענגען.

רצה יודו לשלך קרעטשמער און גע-
ען פערנומען מיט זינע צרות און ער
זאגט קיין אכט נישט געלעגט אויף
עם האט עס קומט פאר צווישען די
יוצרים, איהם און שוין געזען אלץ
מינס און זען די פויערנים האט זענען

פון אהרן העם האט זיך מיט רעם
 גענוקטל געטרעטען פריטאג, זון אין
 זונעם האט דאס שניוקעל געקונט
 ון אהרן העם'ן זון ער, דאס אייניקעל,
 עס פרוהער, פאר אהרן העם, אהרן-
 גערען בארד נאך שבת פון משער-
 טא, געטלונג פאר זונטאג. דערויף
 האט איהם אהרן העם געקעמפערט, זון
 פון, זון ער, אהרן העם העט פרוהער
 געקעמפערען. חסידים האבען רעם
 זונעם געטרעט. פריטאג ביסטן האט
 זיך דאס אייניקעל צוטעמפערט א פון
 זון און פארד זעהר שלעך געהאדערט
 זון זון געמאלד ליבען צו-געט. עס
 זון נישט געהען דער עס זאל פריט-
 זון רעם מוש"ה הכלל חסידים האבען
 בארד געקונט, אז דאס זון א, מופת'
 זון אהרן-העם, זון עס האבען נישט
 געהאלפן אהרן-העם'ס מענות. אהרן-
 העם האט און יענעם שבת זיך גע-
 קעמט זון בית-המדרש ביי די חסידים
 זיבעצנטן ביים מיט, אויף רעם דעם
 דאס געטרעטעט דעם מוש פונט אלץ
 גענישען מנהנים, געפילט, שיריים'
 זון געהען רבן. אהרן-העם האט מאכן
 געווען רעם, מופת' און, הארם
 אס אייניקעל האט אזוי ניד נישט
 געקעמט אהרן-העם'ן זון אהרן-העם
 זון פרוהער פון דאס געקעמפערט-

א — און אווי האט ער העלפער
ענדיגט דן דרשה.
ב — תירוצ — האט פרישטאן גע-
זאגט — אויף דער קצא, פֿאַרחאָס
לאנד — האט געגעבן ארץ ישראל,
ענגלאנד האט גארנישט געגעבן.
ג — העלפער: וואו דער אלטער
דעס זאטער, און אווי העלפער.

חר העם אלם חסידישער
רבי.

גימא א קירצער ציט צורוק און ער-
 ען און הרץ ישראל א צאנז, ריש-
 דאס איז טוט זשורנאל, זין
 זען עס הערען נערדוקס אינפ-
 אנטען, זכרונות' בון גרויסע יודי-
 מענער, מערקאנדינע יודישע
 זענס מנהלים, געשליכטע-אקאדעמיען
 דעס רעזיניקען צאנז זענען אויך
 דוקס, זכרונות' פון דעם בערזא-
 העברעאישען שרייבשטעלער אחר
 מ, העלבער האט זענען זכרונות נע-
 זען נישט לאנג אהרער ערשט און
 אפארבן, ער דערזעהלט דא א-
 טערעסאנטע מעשה, זיין זון ער,
 י-העם, זעטען היינצ זינען הא-
 יאהם שטעמער בערערען אלס
 קורם, אלס בומד-פערקער, האט א-
 געשעהט א ראייע אלס, רבו',
 אמה'ער פארזשער רבי, גערט-

א געוואלדיגע עוועל

דאס סאנאטאריום אין מוצא

פון שוורמית פאָנגאָנסקאָ

דענע אונזער...
בעת דער אפֿרעגער מלחמה
אין מוצא צווישן איהר נאָכגעווענער
לאגע חרדער שטאָל נעהארען א באנום
פאר פערשערענע מלחמה-פערזאנלעכע
און דער הערצליכע בויס איז אונטערגע-
השט און פערזענלעכע נעהארען און
נאר דעם הארצעל פון דעם דורך איהם
פערשלאנענע בויס וואו זיין דורך א
נס געבליבען און אין משך פון דער
לעצטער צייט זענען דאָרט גרויסע און
שעהנע גארטענע, פערשערענע אלענע
און יונגע העלדער פערשלאנענע נעהא-
רען דאָרט און אויפגעבויט געהארען
א הערליכער פערשטאנער בנין, דאס
אין דאס סאנאטאריום פאר א.י.י.י.י.י.
רעקאמאנדאציעס, פאר די שטער-
און פונדען פון לאנד.

אויז און פערשלאנענע פערשערענע
הערצליכע חלום און דער האונט פון
הערצליכע זיל.
* * *
א ליכטע חסד, א גוטע און זארג-
פערשלאנענע בעהערדונג האבען דאָרט
אלע, האס געזען ווי אין סאנאטא-
ריים כדי צו שטארקען זייערע געהער-
זאמען כוחות, זענענדיג און פונדען
דער הייטערדיגער ארגומט, די הונט-
לעבונג געפונט ווי אין די הענד פון
דעם אין ארץ-ישראל אויז שטארק בע-
לעבטען דיר ראָזענשטאָל, העלדער און
פאר די קראנקע פועל פערזער און א
דאָקטער, זיין אירעלע בעהערדונג
שטעהט אויף דער הויך פון זיין אוי-
גאבע, ער בעפונט זיך, אז זייער פא-
יענסטע וועלן ווי גוט ערהעלען.

דאס סאנאטאריום איז אפגעקארענט
לויט די לעצטע פערשערונגען פון דער
מדינה און און אהענקעשטעלע נע-
הארען אויף א פונדערהאפטען אפ-
לערער אבער דערס די מעדיקאט
פון סאנאטאריום געפונט און א צי-
גרעניצען סאנאטאריום פון-העל זענען
לע-עתה פערזאן 40 בעסען און פער-
פון דערשטען חרשים גון מען קען
דאָרט שטענדיגע הערען, אויז למשל
אין דאס סאנאטאריום שוין אויף 1928-9
פערשטען, דאס און א הונט-שטיי-
דע עולת, האס מען פערשערט
נישט דאס סאנאטאריום און עס הערען
נישט גענענען די מעדיקאטען, אז
מ'וועלן נאך צוגעבויט הערען ערליכע
פאמיליאנען, צו צעהלונג און א מעסי-
נע, אפאקטע למשל פון 4 און א האל-
בען פונט פון 6 פונט א חירש, צו
עסען בעקומט מען 5 פאל א פאן חל-
פיעל מ'וועל און מ'קען.

געהערנדיג און אפס, אז דאס פא-
נאטאריום איז דאס אפגענע און איהר
ערט אין גאנץ ארץ-ישראל, האלט נע-
הער זעהר געהאונגען, אז עס וועלן
ווי פערזאנלעכע פערשערענע די געהער-
אונטערגענע און מען וועל מיט
ברעמלונגען העלען די דאָווען
אונטערגענע נעלכע אונטערגענע צו
ענטהעלען און פערשערענע איהר
מעדיקאטען.

אויבער די בערג, האס רונגעלען איהם
ירושלים פיהרע א העג אויבער האלטען
אין הויכעסען קען מוצא, דאס איז
דער ערשטער ישוב אויפ'ן שטח ירו-
שלים—פאר, האס שטענעלע ווי חו-
א פערשטעט רעד, די בערג זענען
נאָכטע און בוימער, פערלען, האס זע-
נען אפגעהוילט אין בעקעשטען און
מרויער און האס דערשעהלען הענען א
פראכט, האס איז געזען א לענד האס
האט געבליחט און א פאלק האס האט
אפאל רעגורע.

רעכטע און לינקע צוהען ווי האלטען
און בערג אויף העלכע מען זעהט וואו
נישט האט א ישוב.
אין דער קאלאניע מוצא הויבט ווי
שטאלען-רויף דער בנין פון דעם נישט
לענד ערשטענען סאנאטאריום, העל-
כעס און א אונטערגענע פון, קוהת
הולים" און און בעסטימט צו געבען
פונדען כוחות די מירע חלוצים, העל-
כע זענען קראנק געהען אויף שטאל-
רע אדער אנדערע קלויטעשע קראנק-
קעמפער און גויטענע ווי און א.י.י.י.
האלדונג און אויפגעשוונג.

פועל בעלי-מלאכות האבען און משך
פון יאהרען געהאפט און געהאלטען פון
דעם שעהנע פערשלאנענע מוצא, האס
לינט און א הערליכע רעזערע נע-
גער צוהעלען בייג און האלטען און
שטעהט מיט אפגען ארעם צו העל-
פון די מערע שטערקער, די שעהר-
געפונטע חלוצים, העלכע גויטענע
ווי אין נעץ פונדען כוחות און לע-
בענסמוט און געהערענע, פרי הייטער
צו פיהרען ווער העלדען איהם למות
גונין הארץ, — צוהענען די דאָווען
בעלי-חלומות און אויך געהען אונזער
גרויסער פאלק-מנהג דיר הערעל יז
איהנער פון די, העמענס הייטער מיט-
ער בליק האט אפגעקוקט אין דער
היטע-העמענער צוקונפט און ווי א-
געשטעלט אויף דעם קלענען מוצא,
ער האט דאָרט מיט זייער אפגענע
הער א בויס פערשלאנענע אויף דעם
פון איהם געקומען מרש, האס און
לויט זיין פלאן בעסטימט געהען פאר
א סאנאטאריום פאר שרופטשטעלער,
קינסטלער און דעהרער.

נישט אומזינס האט דער גרויסער
פאלק-מנהג אין זיין פלאן אפגענע-
כעס, אז גאָר דאָ וועל זיין דאס ער-
האלדונג-הער פאר די מענשען פון
גייס, העל הייט דעם האט דאָ און
איהנער פון די שעהנע און געווענע
געענערען האבען דערצו אויך געהערט
פיעל אנדערע היסטארישע סבות.
רעכטע אויף דעם בערג געפונט ווי
דער ישוב, קאלאניא, א זכר פון מי-
מוס'ן האס האט געגרינדעט דעם דא-
ווען ישוב פאר דער רויטשער שטד,
לעצטע האט געהאט די אויפגאבע א-
צוהענען ירושלים, — די זעהט און
העפט, און רויטשער הארען האבען
געקומען אויף די דאָווען חורבות און
איצט קוקען די יאהרען אויף זיין דורך

שולמאן, געלערנט אין חלוצע שון א
ישיבת צד דעם גרויסען חלוצער למדן
רבי ישראל זאנערשטער, אין דער וועל-
גאנצער ישובה האט דעמאלס געלערנט
נאך א בחור, א גרויסער עלוי, מומ'ן
נאמען יוסף, אפגאנגען האט שולמאן
אויך ווי געווען לערנען תנ"ך, ספר
יהושע, און און געקומען דאָרט צו
דער מעשה, ווי יהושע, איהרער ער
האט געהאלט אפגעקוקט די שטאָרט
יריח, האט ער אהינגעשטע 2 יור-
שען מרגלים, זי וועלען אויסקוקען די
שטאָרט, די מרגלים זענען געקומען
און הויז פון רחב הונת, העלכע האט
געהאונט און דער פויער פון דער
שטאָרט, און העלכע האט זי נישט
אויסגעקוקט און אריינגעראטענעט
פון א געהער, און דערפער האבען
זי איהר צוגעקומען, אז הען די יורשען
העלען אפגעקוקט די שטאָרט, העלען
זי איהר אהינגענע נישט שטענען אלס
זעלכע העלכע עס און איהר אהינגענע
זעל זי, רחב הונת, שרעלאָוען פון
איהר פאנסטער א רויטשען פאנסטער
אוי דערשטער דער ספר יהושע,
דערויף און קלען שולמאן'ס אפגע-
פאלק א קשיא: ווי מיר העמען לע-
מיר פון פאר יהושע זענען די פויערען
פון יריחו אפגעקוקטען בעס שטענע-

כאָמיש, ר"ה אזוי ווי מען לערנט
אויס א בער שטענען, נאָר ער דארף
נעלכעשטענע מיט דער פראקטיק ווי
אויסלערנען מערענעש דאס פאלק און
דערפער האבען העלמליכע בילדונג.
דאס אלץ פערשטענע דעם צוקונ-
מיגען בעל-מלאכה, אז ער וועל האבען
א גרונדליכע יריעה און אלע צעהנען
פון זיין פאלק, ס'פערשטעט און ס'ס
פראקטיק, די אויפגאבע האט צו ער-
פולען די ירושע האנדערקער - שולע
האט לערנט אויס דעם ירושען וונגעל
א מלאכה מיט אלגעמיינע בילדונג צו-
זאמען.

לערער שווען מיר אפגעווען, אז די
גרויסע מערהעט פון דער ירושער
בעלעקערונג האט נאך נישט גע-
שטאנען איהרע אויפגעבען, און די
האנדערקער-שולע זענען פערשערענע
זעהר פאניג שולער ווי אויסצולערנען
א מלאכה און דאס און אומגעקונט א
פערברעכען, א פערברעכען געגען ווי
אלץ און א פערברעכען געגען ווי-
שען כלל, מיר האבען שוין גענוג
במלנים און מעקער, חילען מיר אז
אונזער פאלק-ארגומט וועל זיין א
געווענער, חילען מיר אז מיר וועלען
קענען רעכטע און מויג פארדערען
אונזערע נאכגעאלע און בירגערליכע
רעכט, אלס מענשען, אלס א נאצי,
דארען מיר האבען אז דער גרויסער
מיר פון אונזער פאלק וועל זיין דער
פראקטיקער ערשטענע, די האס
העלען בוינען און שטאָרט דאס לעבען.
מען מאַר געהיט נישט לעבענען
דעם אמת אז אויך די ירושע סוחרים
העלען מיט זייער מסחר צו דער עמ-
הקלונג פון לאנד, אבער סוחרים הא-
בען מיר שוין גענוג, איינגענעם און
א סוחר הערען קענען קענען נישט צו
שפעט, אבער די נשמה פון א פאלק
אין הען ער האט דעם ארגומטערען
לעבענען, מיר יורען שטענען ווי נישט
צו זאמען אז די בערגונגען און העל-
כע מיר האבען געלעבט האבען אונז
צו דער מלאכה נישט צוגעלאזט, אבער
הינט הען מיר האבען די פערע-מען.

לויכעסען אין דערצו, הען מיר האבען
די האנדערקער - שולע האט פיהרט
אויס איהר אויפגאבע אויפ'ן בעסען
אופן איז א פערברעכען הען מיר שו-
קען נישט אהין דאָרט אונזערע קי-
דער.
עס איז נאך נישט צו שפעט, וועלען
די ערשטע, העלכע חילען אז יערע
קינדער וועלען האבען א בעסערע צו-
קונפט ווי זיין אלץ האבען געהאט,
לעלען זי מראכטען פאר זייערע קי-
דער א תכלית און זי אויסלערנען א
מלאכה אין דער האנדערקער - שולע,
דערמיט העלען זי פערשטענען
און פערשערען זייער עקאנאמישען
צושטאנד און נעלכעשטען ברענגען
כלור דעם ירושען פאלק.

עס איז נאך נישט צו שפעט, וועלען
די ערשטע, העלכע חילען אז יערע
קינדער וועלען האבען א בעסערע צו-
קונפט ווי זיין אלץ האבען געהאט,
לעלען זי מראכטען פאר זייערע קי-
דער א תכלית און זי אויסלערנען א
מלאכה אין דער האנדערקער - שולע,
דערמיט העלען זי פערשטענען
און פערשערען זייער עקאנאמישען
צושטאנד און נעלכעשטען ברענגען
כלור דעם ירושען פאלק.

צענט יעהרליך, לעאזר אפגעקוקט, אז
י'ערע מינוט פאלט אראפ פון העמעל
אז געלערנער, ער-באל, העס און
רארען פאלען לער 30 שווענער
יאהר יערע מינוט און געלערנער
ער-באל, כרי צו בעלעלען דעם
חוב פון 1 דאלאר, האס איז געלענען
פון חורבן בית-המקדש ביז היינט אויף
5 פראצענט יעהרליך.
דאס היינט, האס איז אפגעקוקט
פראצענט.

דער פאָרעם פון רחב הונת.
דער שטאלדער שווענער פון
דער העברעאישער צענטונג, הצופה
ה' פרידמאן, האס געפונט ווי איצט
אין ארץ-ישראל, דערשעהלט און זי-
נע, וברונת' אנהייבערענע אפ-
זיך פון אפאלגען משיכילשען לע-
בען.
פרידמאן און אלס יונגעראון אפס
אריינגעקומען אין חילוצע צום בעקע-
מען העברעאישען שרופטשטעלער און
משיכיל קלען שולמאן, העלכער איז
געהען אויך א פרויער יוד, געראטענע
יערען שטג שון מלכות און תפילין און
אפגעקוקטען אלע מצוות, אפגעקוקט האט
איהם שולמאן דערשעהלט אזא נע-
שיכטע:
מיט א יאהר 75 צוריק האט ער,

אויס וועגנען שטענען, הען די
אפגענע רעסונג פון דער עקאנאמי-
שער לענדע פון ירושען פאלק און נור
הען ער געהט איבער אויף געווענע
פראקטיק יסודות, און געהט א פער-
ברעכען, הען עס הערע פערזענלעכע-
מיט דער הויכענסטער צעהנע, האס
קען דערשטענע אונזער עקאנאמישען,
האס קען פערזענלעכע דעם עקאנאמי-
שען צושטאנד—די מלאכה.

די צעהן היכענסטע עקאנאמישען, האס
געשטאנען דאס געווען און געראטע-
קעט פון א פאלק זענען ערשטענע
דאס פויערמיט, די האס זענען בע-
האפטען מיט דער ערר און בעקומען
פון איהר צוויי די פרויען, האס די
מוסער-ער גיט צוויי, הען מען בע-
דעקט ווי מיט מענשעלעכע שטייט, הען
מען געהערט ווי און מען שטערט ווי
הען ווי בעקומט איהר תיקון, און דאס
צוהיטע איז די מלאכה, הען מען בע-
שטעט פון רויטע מאמערעל פערמינע
סחורה פאר'ן נוצען פון דער העלט,
פאר די מענשהייט.

מיר יורען אין פוילען לעבען אין
אפאלכע בערגונגען, האס איבער-
נעהן צו ער-ארבעט איז א פראנץ
פון דער הייטער צוקונפט, עס מוז ווי
צווערשט קערנען די גאנצע סטרוקטור
פון אונזער איצטיגען געווענעשטעל-
כען צושטאנד און הען עס העס שוין
זעהר געשטענען הערען די דאָווען
סטרוקטור העס עס ווען א לענד-רוי-
ערענער פראצעס ביי אפילו א קלע-
נער פאל פון ירושען פאלק העס דא
אין פוילען צווישען די חרשטשטעלעכע
בערגונגען קענען אפגענעהן צו
ער-ארבעט, דערפער בליכט פאר-
לויט פאר אונז ווערען, איבערהויפט
פאר אונזער ירושער יונגענער נאך דאס
אפגען, אז זי וועלען ווי געמען צו דער
האנדערקער, צו דער מלאכה.

עס איז אהען דע-צעהן, הען מען
האט געשטענען צו זיין א סוחר אדער
א איינגעלינגע און מיט דער צעהן
אין מען געהערען א שרייב, א פער-
דער, א מויטער און נאך אפאלכע
געלעכע, פראצעסעס אין דער גע-
ווענעשטע, עס מוז איינגעשטעל פאר אלע-
מאל פערשטענען הערען, אז מען דארף
קוקען אויפ'ן לעבען פראקטיש, אפמען
מזו גוינען די צוקונפט אויף א געווע-
רען אונטערגענע און האס שטארקער
דער אונטערגענע איז פאלק א גרעסערע
טורעם קען מען אויפגעשטעלען און אלץ
ויכערער קען מען זיין, אז די געברע-
העט זיין א בנין של קייט.

געהיט דארף דאס אויסלערנען ווי
א מלאכה נישט זיין אזוי ווי אפאל,
הען דאס איז געהען א פאקטענעש, א
שטארק פון גאט און נישט יעדער א-
נער האט האט גאט געהאט די קלענע-
סע מעגליכקייט נאך פון דעם
אפגעהיטען, אויך דארף דאס אויסלער-
נען זיך א מלאכה נישט פארקומען

צו איהם געקומען אין קרעשטע הא-
בען איהם דערשעהלט הענען דער
גרויסער נקמה האט זי חילען געמען
אין דעם פרוץ, האט ער נאך געברוכט
זי צו בערוהינען און געברוכט אלעס.
די פויערע האבען נישט געקענט פער-
שטעהן האס מיט דעם יור מהומ ויך,
אז נאכדעם חן דער פרוץ האט איהם
אין אויפגעלע אנדערע ווערען אומגליק-
ליך געמאכט, און ער שווי רהוב און
געמיהט ווי נאך זי צוריקצוהאלטען
פון דער נקמה-פלאן.

די ערשטע נשט סבות, הען דער
קרעשטער מיט זיין פאמיליע זענען
געקומען און סוכה האבען ווי אין
דער געהערט פערשערענע קולות און
זי האבען פערשטאנען אז דאס שטיי-
ען און די אויפגענענע פויערע,
העלכע לאזען ווי געהיט אהען אין
הויף, אבער זי זענען ווי רהוב נע-
זעסען און סוכה, הייטענדיג אז זי הע-
לען די פויערע קען שלעכט נישט
מיר, און דעם פרוץ קענען זי יערע-
שטען גארנישט העלען.

פלוצעם האט ווי די מיר פון סוכה
געשטענע און אלע זענען דערשטאנען
געהארען וועהערנדיג אז דאס שטעהט
פאר זי דער פרוץ אלץ, בלאס זי א
מייטער און צווערט זי א בלאס.
איהר סוכה מיר ראטענען האט דער
צום מיט דערשטאנענער פרוץ קוים
אריינגעשטאמעלט—איהר סוכה מיר
ביי ווי געהאלטען און איהר העל אפ-
דאס קינסטל נישט פערשטענען.

לעלע זענען געהען ערשטוינט,
נישט קענענדיג ענטהערן קען הערע,
אבער דער פרוץ האט הייטער גע-
זאגט:

זי יאנען מיר נאך, זי חילען מיר
דער'הינענען די בונטשטעשטיקעס,
דערשטוינט איהר אויבער מיר און

סוכה מיר ראטענען.
דער קרעשטער האט ווי געלד
אריינגעטריט האט דא קומט פאר, ער
און פאנץ פרוץ איהר אין שטוב, און
גאלד און דער קרעשטער צוריק-
געקומען און סוכה איהר מיט א יו-
רשען יונגענאמן אפגעהיט און א
לאנגע ווירשע יוביצע מיט א ירוש
הומעל, זאגט פאנץ א פאר לאנגע
צוואנט, און דער יונגעראון איז געווע-
ען מיט זי און סוכה און געהערעט
די יום-טוב'דיגע סעודה.

אין ערליכע מינוט איז אנגעקומען
א מחנה צוגעשטענען פויערע וועלען
דעם פרוץ, זי האבען שווערענעכט
די גאנצע קרעשטע, די קעלערס
און אלע שטאלען, און זי האבען נישט
מעהר געמוגען קען לעבענדיג מיט
שען זי דעם קרעשטער מיט זיין
פארו, און מאַכטער, אין א פערשערען
יונגעראון, העלכער און געהען די
שטעכערס חתן, האט איז געקומען צו
גאט אויף סבות.

עס איז אפגענע צו זאנען אז דער
קרעשטער איז שוין פון דארף נישט
זעהן, אויך די קרעשטע און שפע-
טער אפגעגענגענע בורשע צו דער
שעהנער שרה זיין אפגענע שטאכטער
זעהלע האט דאָרט געהאונט נאך
איהר חתונה, העל דער פרוץ האט זי
די קרעשטע אהענקעשטע אויף פאני-
פאניג יאהר.

ווי אזוי אויסצולייזען ארץ-
ישראל.

א יור קומט צו מיר און זאגט
אזוי: הען איהנער פון אונזערע עלטער-
עלמער-ווערע האלט געהאלט, העלט
ער געקענט געזאגנען, אז מיר יורען
וועלען האבען היינט גאנץ ארץ-ישראל.
זי אזוי שטעלט שפע פאר — זאגט
צו מיר דער יוד — הען שטעהן פון
אונזערע עלטער-עלמער - ווערע און
דער צעהן הען דער בית - המקדש איז
חרוב געהארען, אפאל, מיט העלד א
1850 יאהר צוריק, האלט דעמאלס
געווען א קלענע סומע, 1 (אפ) דא-
דא, און אפגעקלענט און א וויכערע
באנק אויף 5 פראצענט יעהרליך, און
עס אפגעקלענט פאר דעם ירושען
פאלק, יעדעס מאָד הען עס וועמעלע
ווי זי א סומע און די באנק הויבט
ען הערען, "נישט וויכער", געמען עס
צוויי די פארשטעהער פאנץ ירושען
פאלק און זענען עס אויבער און א
אנדערע וויכערע באנק, אזוי האלט
דער 1 דאלאר געקומען יעדעס יאהר
מיט 5 פראצענט, עס היינט פראצענט
פון פראצענט אויך, גאנצע 1850 יאהר.
היפול, מיט איהר, האלטען מיר איצט
געהאט אורזא א הונדערט פוילען
דאלאר, דערמיט האלטען פאר היינט

וואס געהערט, וואס געזעהען.

וְיִסְעַר מֵלֶק.

אױסשטײַטן נאָכטאָג האט אױך האָב
געקאנט הערען זױן זעהען, אז עס איז
נישט מעגליך געזען אױפֿוועכטעקען
א נאָו און גאט ארבעטן אז בעת דעם
גאנצען ערבֿ-יום-לפֿורֿינגען ירוּד, האט
געקאָמען אַ רענען פֿכנות, האט טהוט
פֿאַר אַ שטער אַ גאט ברעט, לויט
ער אונטערן רענען און שטעקט אױס
אלס האָט עס טהוט ויך, כּרי עס צו
מאנען אונטערגעבען די לעזער.

בגלל מוצאי שבת אחרער עס איז
נאך געווען רעכט נאכט, איז שוין
דאס עיגנט שטח - היינצט פול געווען
פון חמבער מוט כפרות, עס האט נישט
געקענט דעם חאט דער רעזינעט
האט יוד געגעבן, אז מען זאל די
כפרות שטח'ן דאנערשטאג און פריי-
טאג, שווערע יודעלעך האלטען יוד
און זייער אלטע פלל, אז דאמאלס
האט עס זיך געקענט, דאמאלס
ערלעבנען זי זיך.

חאס, חאס, נור כפרות אין חפ-
ישתר נעמען ער לרוב, מארומ די
קאסען זענען קלונער נעמארען, זי
לעזען זיך נישט קיילענען פאר פילד
(קצבים שטריק) אז עס נעמיר אויס-
געבונגען צו די הונדערט קעס.
דער מופר השכל איז, אז נישט
בלויז מענשען קיינען אויס זענען
מעסער רעים און שלעזען מיט די
הונדער כפרות, נור אפילו די 4 עסיגע
קאסען, חולען אויך זענען חמאם
אויסקוילען מיט הונדערט כפרות.

נישט חענגן דער קהל'סער פאר
 יול איך דא איצט רעדן, כאטש זי
 די'ה די מקוה פערדונט א בעזונדער
 קאפיטל, האט איך חל על עם בני
 נעלענענהאט מחוץ (בלעבן זי האט
 עס כשר פערדונט), איך חל נור שול-
 דערען זי אזוי עס זעהט אויס דער
 שטערערשטער סטאן פאר דער מקוה
 און ערב יום טוב.

אִיךְ וְגַם פֶּרֶזֶרְדֶּה, אִזְ אִיךְ בִּין גִּישׁ
 עֲתִיב צו שוֹלֶרֶרְדֶּה אִיוֹ הִי עִם הָאֵלֶם
 פֶּאָקְמִישׁ נֶגְדָרְאֵם וְזֵן, צו דֶּעם הָאֵלֶם
 מֶעֶן נֶגְדָרְאֵם הָאֵעֶזֶן צוּ קִינֶסְטֶלֶר
 וְהֵן מֶעֶזֶרְלֶע מִכֵּר פֶּסְתִּים, עַר הָאֵלֶם
 עֲתִיב דֶּרֶךְ אִמְתִּי'ר' פֶּסְטֶמֶר אָנְזֶה-
 שוֹלֶרֶרְדֶּה אִיוֹזֶר מִכֵּה-קֶבֶצִים.

פאר דער סקוה שמעקען צעהנרל-
נער שרומע ליט, יעהרליכע און סע-
ווען שניטער, ווערן און ווערענס, און
יערען אפגענוען האט געמאכט ארויס-
געלט פאר ארויס, און מען לאזט איהם
נישט פרייהער ארויס ביי דער גאס א
פאר גראשען.

נאך אינעקענטיג אין קערדער גע-
טריטענע שטעקען 8 שטיק, דאס וו-
גען די מיטחס, צווישען די געשט-
וויך אנער א געוונער וויג, האט אין
דער קעמערדאט, ער געסט - די
גרבח און פילט אין צוועטע, עולם,
ער גיט אויך א רעסט אן מען ברור.

דרויסן ווען איין דאָן זעלעך חב-
רות, האָט פֿוהרען דאָס געזעצט
בשוותות, היינציל עס פאלט הייבן
זעכטיג מען וויל אויף נאָך, און אויף
דעם געבויט קומען פֿאַר געזעלדונג
סחלוקות, האָרונס דער שטער פאכט
וויק אפּטל כּלא ידע און חיל טראָג-
שלינגען אַ אייבונגן גרעסען, דן שרי-
מע דעם האָבען אָבער אַ נומען הוש
הראיה דערשנאָמען און פֿאַדערען

זען מענטשן מיט העלמליץ קענטן-
פון, מיר מהיזן אלץ האט עס איז
נור מעגליך, אז מען זאל ראם חדר
האט עס לערנען ווי איבער 400 קי-
דער, קאנטן אויסהאלטן, נור פארער

און נישטאָ דו פֿאַרשטאַנדנעם וואָן אונז
ווערען יודען, עס קומען נישט צו קיין
פֿאַרשטאַנדנעם, קענען אונזערע
פֿאַרשטאַנדנעם נישט אַרײַן גיין וואָס
הער, אַלץ לונגט וואָס די פֿאַרשטאַנדנעם
פֿאַרשטאַנדנעם אונזערע.

אלם אילומטראציע הענען דער גע-
צוהונג צום מחייוקי חרם, דערצעהלען
זיך פאר א פאקט פון די פערמאנענטע
ימים נוראים, דאכט זיך אז בעלי-
תפלות פעהלען גישט און יעדער חיד

הח"ה האט נישט געהאט קיין געלד
צו בעזעהלען האט זיך נישט געווען
קען בעל תפלה העלבער וועל העלען
רעווענען טארן עמור.
האט זיך שוין יא געטרעפן עמוס

העו וי העלון אויפגעשטעלען די קוב-
קע, אבער וו האט איהם אונגעשרייען.
העו מיין אבער נעקומען ערב
סוכות און די שבתים האבען אנגעהוי-
בען אויפגעשטעלען ווערען סוכות און
די קינדער האבען פונגעשטעלען טרא-
גען די גרעסער, שלעפען דאס סך
און אנדערע מכשירים איז מיטעם
אפהענגעלענען צו דער פוטער מיט א
געזעץ.

מאמרו. קיצרן סי פאסטאחים קוצ-
קען?
און ס'האט נישט געהאלפן קיין
שום אויסריד, פיעטעק האט געהאלפן
אין אים קלענע און העכע און נישט-
אלען זיך אויך אויסגעלען א פופה.
הען די עלטערן האבען מיט איהם
שוין נישט געקענט אויסקומען האבען
זיך איהם געזאגט, אז די מוכה זאל
הער נאכטאמען שכן און מיט זי
שוהות.

דער קליינער מיטעק האט זיך
דערפֿרעקט הערענדיג צו ער האט אויך
טויט זיין אלע קינדער עסען אין סופה,
קעגער הען ס'איז געקומען די ערשטע
גנאכט פֿוכות, הען ווען פֿאטער איז זיין
געזעהענליך געקומען אהעם און פֿען
האט זיך געזעהט צו עסען קלאאציע
האט שטוב און דער פֿניוהר זיין
טירום פֿון די בליט, טענהעייבען שרעק
ליד הענען און פֿאמאזירען, אז פֿען
האט איהם צום אומן גישט געקענט
פֿינשטולען.

מטענימלסלח מיט יארזחנען'ן האבען
וויא ראם פשוט געהעלטען פאר א
אומגיליק. האט ווער בן-יחיד קוקט
אויף צו צו די פארשידענע זינדעסשטעקע
מנהגים און ער וויל זי נאכמהן. עבער
עס האט קען נישט געהעלטען.
איהרנא זעהענדיג, אן איהר בן-יחיד
קען נישט חלילה קלאנג הערען פון
גרויס קרענקונג, האט געטוט געסען
איהר געהעלטען שכן, אן ער וואל
דערלייגען פיעפעק'ן צו עסען בל
אין אן מוכה.

דער קליינער מוסקעס האט זיך גע-
שעמט גלייכדיג און הי דער שרוםסער
יור האט ער גאנץ פוכות געגעסען אין
סוכה ביי זייער שכן, גיטט שערפה-
לענדריג קיין אמת פעררה, ער איז גע-
שטאנען א נאכגען שטאן הי א וועלנער
און אפגעהיטען, זון טווי הי דער שכן
האט גאר אויפגעשלאסען די סוכה, איז
ער אריינגעלאפען אין שטוב און דא
מוסער האט איהם געטוט ארויסברענ-
ען צו עסען.

אזעלכע חרפות אין בלשות
האבען סטאנומלאח און יארחינא שלע.
דעררוש נעבעך נעחאט פון ווער בן-
יחזר'ל. איקס.

פון דאס אקגען דעם, מחויב
 איז נערענט נעמט דעם
 פון דער אלגעמיינער פער-
 גאנגענע שטארקע פון
 דעם חרשים צוריק, וואו
 פערזאנלעכע האט געהאלפן
 דעם, אז די פערזאנלעכע פון
 וואו צוריק, באשר עס איז
 פערזאנלעכע פון חלקה גבול,
 עס איז אומגענוג געשאפן
 פון דער עולם האט אין וועג-

ועהרהטס אינגעשטומט שוין
פארשלאגן און אין די ביכער פון
הדת איז אינגעשריבען געווא-
רן רעזאליציע באשריבן אז די לער-
נגע פון מחנות הדת מערס לער-
עס אין יאר 1928 צו שאפען
ערע שטעלונגן האט זיך גע-
אויפגאבן צו געבן העכערע
די תלמודים האט געליקן ענ-
טלע מחלקות פון מחנות

י יענער פערשטלונג גערעגן
 וואס זאגט ארויסגעטרעטן א-
 ין דו מעינסטע מיטלנערער
 ער פערמאלטונג, העלבער האט
 חווען אז דער פרייעקט און
 מעהר הי א פוסטע רעמאנע-
 א, הארט האט און שוין צו
 הענען נעמט, אז דאס אלעס
 ויד אויף הינערשע שפילער,

דאס, לעבער פריער, קאנסטאנץ
טרעפן ביים יודישען פאלק, ביז דעם
אפגינג פאלק, העלפערס און אויסגע-
לעמערט געווארען און דעם פערער פון
דורות.

דער קריפט האט פערקניגט דעם
שטערן און געווערעלט: א האונדער-
ליך פֿעלק, איבערע יודען, נישט אים-
ניסט שטאלצורט איהר זוי פֿיס אי-
ער יודישקייט, מען דארף באמת פֿאר
זיך דר-ארץ האבען.

איר האט צוגענומען די קאמפארט-
מענטען און וויר געטרעטט הילויס וועל-
טען מיר טאקע דאס געזען. לייערע
האט איר נאך פון א פון פערזענלעכע

פאר איהם, פאר דעם קרוסט. האט
איר געלייט מיט לייב - געזאנגען פאר
אונזערע יודלעך, איר האב איהם גע-
ברענגט נאך א פאסט. עס וועט—און
איר צו איהם—עס נעהט צו שווער,
אלע נעהען אנהויב חונטער שרען מין
דו שטיבען פעררונטען דו אוועק'ס,
פערלעכען דו פערלעכען און גאר
אונטערלעך דעמאלט וועט איר זיין

וויך האטעק אין א סוכה, האט און צו-
וועמענעלעכט פון א פאר פרישעסע
פרישעלעך, דאס צעליוס און מיר האט-
בען נישט קיין מורא און און קענען,
מיר האבען נישט קיין נעמען, קיין
ביסקען און דאך וועגן מיר שטארק.

דער קריסט איז געזעהרען אונגלע-
צן צוררעט און געזענענדיג ון
טום פיר וואס ער דער גוטער רוח
זיצט אין דאס האפערע פראוים איהר
נאך אים וואך וואס איז איהר, פום
אונזער הברה העלם איהר דאס נישט
אויסגעזעהרעט.

איך האב צוגענומען די קשטעלי-
מענטען וון מיין קריסטליכען שוון און
וויך גענומען ארומקלעמען דעם פלאץ-
קען אין דער מופה.

ערב יום-כפור אויך נישט?

רעם פערמאנענצעם ערם וואס-50
האט מיך בעמערקט פאלגענדען טעקט:
2 טרומע פרויען זענען שרומענע-
נען קלויבען גרובות, מילא, א נאנץ
יאהר העסען זי שוין הי צו עפענען
א פאיהר, ד"ה זי העסען שוין האט זי
העלען געקומען און האט נישט אפגע-
ערב יום-כפור מראכטען זי, הער העט
דאס נאך אמוזנען צו געפן א גרבה,
אפער זי האבען געהאט א ענטווי-
שונג אין דער ערשטער אלצען און
הענטען אפער געזעהן און געזעהן

מ'רען דעם האט א גוטן יאָהר געזען
 זיין אויס דין דעוונע שמו, האבען זי
 ערשט נישט געזען געזען, די שחור
 האט זיך געזען און דעוונעזענען.
 ער דאס זענען ארויסגעלעט, האט מען
 דין שחור ארויף געקלעמט, שפעטער
 די 2 שטענדע ווערענעס און זאנען רש"ע
 מיליא א גאנץ יאָהר און פערשטענדלעך,
 געזען ערשט יום-כפור אויך נישט.

2 בירעמאן אויף דער גרויסער-
נישער חתונה' און 1 בירעם
אויף כל-גדריו.

קומט אריין א יונגערמאן ערב יום-
כפור און העפט זיך געזען 2 גילדעטען

אויף די רומענישע חתונה האט און
געשולט געזעהן מוזאי יום-מסור,
געקומענהייט די בילעמען זאגט ער
אפער און מעגליך צו געקומען און
בילעט אויף כל נדרי, פתחלה האט
דער פערקויפער געמראמט און דער
יונגערמען מיטנס דאס זיין מעמער
שפילט מען כל נדרי און ער חיל
ביזעס, אבער טעמער האט דער יונ-
גערמאן גאנץ פשוט געגעמען א גי-
לעט אין דער שוהל טרען צו כל
נדרי, הארום דו האט האבען איהם
געשיקט נאך דו בילעמען האבען איהם
געפירט אונגעזאגט, אז ער זאל ברעג-
ען 2 בילעמען אויף דער רומענישער
חתונה און 1 בילעט צו כל-נדרי.
לויטן.

